

SVERIGE 10:-
NORGE 12:-
DANMARK 12:-
INKL. MOMS

MYNT KONTAKT

6

SEPTEMBER 1982

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

Mefistofeles och pappersmyntet	sid 136
Säters "provmynt" 1629 — slutord	sid 141
Fredsmedaljer till indianer	sid 143
Bernadotteska ättemedaljen	sid 145
Vårens auktioner	sid 153
Nybörjarsidan	sid 154

NYUTKOMMEN!

1983 års upplaga av STANDARD CATALOG OF WORLD COINS

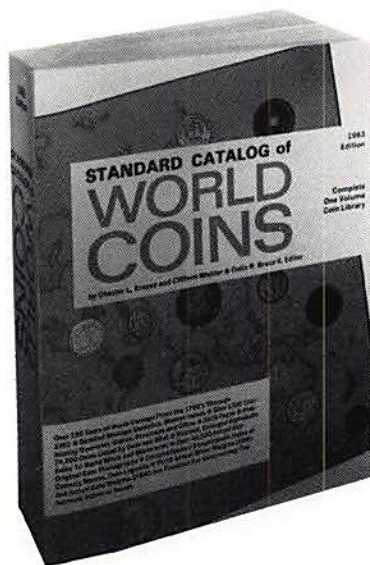
av Ch L Krause och C L Mishler

- 2016 sidor
- mer än 74 500 mynt årtalsföretecknade med upplagor och valörer
- mer än 40 000 avbildningar i naturlig storlek
- mer än 230 års myntutgivning från hela världen fram till 1982

Kan köpas i närmaste mynt-, frimärks- eller bokhandel

Kan även erhållas från den europeiska distributören

MEVIUS NUMISBOOKS Int. B.V.
97 Oosteinde
NL-7671 AT VRIEZENVEEN
Netherlands

Sveriges Mynthandlares Förening

är sedan 1973 en etablerad sammanslutning av mynthandlare, för närvarande 19 företag i åtta olika städer i landet. Föreningen är ensam i sitt slag i Sverige. Samtliga företag är medlemmar i Svenska Numismatiska Föreningen.

Föreningens medlemmar har skrivit under uppöppet mot myntförfälskningar, vilket innebär att någon handel med kopior eller förfälskningar ej förekommer.

Inom föreningen finns en reklamationsnämnd. Till denna nämnd kan samlare av numismatiska objekt vända sig, om de anser sig felaktigt behandlade av någon medlem i Sveriges Mynthandlares Förening vid köp eller försäljning av mynt eller andra numismatiska objekt.

Medlemsmatrikel erhålles kostnadsfritt på begäran:

Sveriges Mynthandlares Förening

Box 19507

104 32 Stockholm

Tel. 08/34 34 23

MYNTKONTAKT

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

Östermalmsgatan 81
114 50 Stockholm
Telefon 08-67 55 98
(måndag-fredag kl 10.00-13.00)
Myntkontakt:
Postgiro 42 30 50-4
Bankgiro 219-0502
Svenska Handelsbanken

Myntkontakt utkommer den 1 i
månaderna februari-maj och
september-december
Prenumeration: helår 75:-

REDAKTION

Huvudredaktör

och ansvarig utgivare:

Lars O Lagerqvist
Söderarby gård, Vansö
152 00 STRÄNGNÄS
Telefon 0152-200 79
Kontor 08-63 07 70

Biträdande redaktörer:

Hans Franzén
Madeleine Greijer
Torbjörn Sundquist

Copyright:

Myntkontakt och respektive
författare, vilka ansvarar för
sakinnehållet i sina bidrag

ANNONSER

Bokning

Telefon 08-67 55 98

Annon priser exkl moms:

2 sidor (mittuppslag)	2 200:-
2:a omslagssidan	1 450:-
omslaget 4:e sida	1 800:-
1/1 sida (157×220 mm)	1 200:-
2/3 sida (104×220 mm)	850:-
1/2 sida (157×108 mm)	650:-
1/3 sida (50×220 mm)	450:-
1/4 sida (76×108 mm)	350:-
1/6 sida (50×108 mm)	250:-
1/12 sida (50×52 mm)	150:-

Sista materialdag:

Den 1:a i månaden
före utgivning
Heloriginalt
manus och gärna skiss.

Sändes till
Ordfront,
Box 20538,
104 60 Stockholm

Annonser som ej är förenliga
med SNF:s, FIDEM:s och
AINP:s etik
kommer att avböjas

ISSN 0435-8245

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Höstens program

Om ej annat anges, hålls mötena kl 18.30 i Historiska museerna, Storgatan 41, Stockholm.

September

9. Tamás Sárkány. Diskussion om medeltida myntstammar.

16. Bokbytesafton. Tag med gamla böcker, kataloger och särtryck.

27. Johan Wihlander talar om Gustav Vasas myntporträtt och visar exempel därpå.

Oktober

7. Kl 19.00. Historiska museets hörsal. Dr Cathy E King, Oxford: Coins as evidence for Roman civilization in Britain. Med bilder. Efteråt möjlighet att delta i supé och diskussion. Anmälan *senast dagen innan* till kansliet 08/67 55 98 före kl 13 eller Kungl Myntkabinettet 08/63 07 70 före kl 16.30.

13. Lennart Wallén berättar om svenska sedlar från 1800-talets senare del.

26. Kenneth Jonsson talar om baltiska mynt från tiden 1200-1561.

November

11. Prof Brita Malmer talar om Sveriges mynthistoria: landskapsinventeringen.

25-26. Föreningens höstauktion. Visning Storgatan 41, 1 tr, från kl 17.

December

9. Den sedvanliga julfesten. (Obs! Ändrat datum!)

Kansliet

öppnar åter den 30 augusti och är som tidigare tillgängligt vardagar kl 10.30-13.00.

Nordisk Numismatisk Årsskrift

Du som brukar läsa den gemensamma nordiska skriften - glöm inte att den inte längre kommer automatiskt: Du måste beställa den. Ring eller skriv till kansliet! (Årgångarna 1979/80 samt 1981 beräknas bli klara före jul.)

Samlarmynt

De medlemmar som bett att få hämta sina samlarmynt i stället för att få dem sända per post uppmanas entretaget att inte glömma bort detta!

Gustav Adolfsminnet

firas i höst såväl med utställningar (bl a på Kungl Myntkabinettet och Livrustkammaren) som genom en minnesmedalj. Läs om den senare i nästa nr!

Utformningen av enkronemynten

I förra numret (nr 4-5) av MYNTKONTAKT återgav vi en motion, som avgavs av Tore Nilsson (m) den 20 januari 1982, med förslag "att det nuvarande enkronemyntet måtte få ett bättre bild- och textinnehåll".

Då flera av våra läsare har frågat hur det har gått med detta förslag, vill vi meddela att behandlingen av Tore Nilssons motion har skjutits upp till hösten.

Bilden på omslaget visar Grönlandsmedaljen (1000-årsjubileet 1982) efter ett silverexemplar ställt till förfogande av Sporrong. Foto Jüri Tamsalu, KMK.

Följande uppsats, som här återgives med författarens tillstånd, publicerades som understreckare i Svenska Dagbladet den 26.5. 1941 varför en del reflexioner måste betraktas utifrån dåvarande förhållanden men kan ännu alltfjämt vara aktuella. Några kommentarer har tillfogats som noter. De tyska citaten är hämtade dels ur C. Schüddekopfs Faustutgåva i Deutsche Bibliothek, Berlin (u.ä.), samt dels ur Eckermanns Gespräche mit Goethe, utg av G Moldenhauer, Leipzig (u.ä., förordet daterat 1884).

Mefistofeles och pappersmyntet

Av Bengt Thordeman

Den 27 dec 1829 var Johann Peter Eckermann som så ofta inviterad på söndagsmiddag till Goethe. Efter middagen slog sig de båda herrarna ned vid ett bord och Goethe lade framför sig manuskriptet till andra delen av Faust, som han vid den tiden arbetade på. Han refererade de båda första scenerna, som Eckermann redan hört. Vid riksförsamlingen hade det visat sig att penningar saknades till härens och hovets underhåll. Kejsaren hade uppdragit åt Mefistofeles att rädda situationen. Under den därpå följande maskeraden hade Mefistofeles ordnat det så att kejsaren skrivit under ett papper, om vars innebörd han dock var okunnig. Det var nästa scen, vilken utspelades följande dag, som Goethe nu läste för den girigt lyssnande Eckermann. De höga riksämbetsmännen störtar fram till kejsaren och inberättar att under natten alla skulder blivit betalda och att det fanns pengar i överflöd. Kejsaren vågar ej tro sina öron och begär att få veta hur underverket gått till. Kanslern stiger fram och läser upp det av kejsaren undertecknade papperet:

"Zu wissen sei es jedem der's begehrt:

Der Zettel hier ist tausend Kronen wert.

Ihm liegt gesichert, als gewisses Pfand,

Unzahl vergrabnen Guts im Kaiserland.

Nun ist gesorgt, damit der reiche Schatz,

Sogleich gehoben, diene zum Ersatz."

(Tillkännagives alla i mitt land: jag har bekräftat med min egen hand att tusen kronor gäller detta blad.

Var skatt som finnes dold på land, i stad jag lämnar er som säkerhet i pant;

det tar jag på min kejsared för sant.)

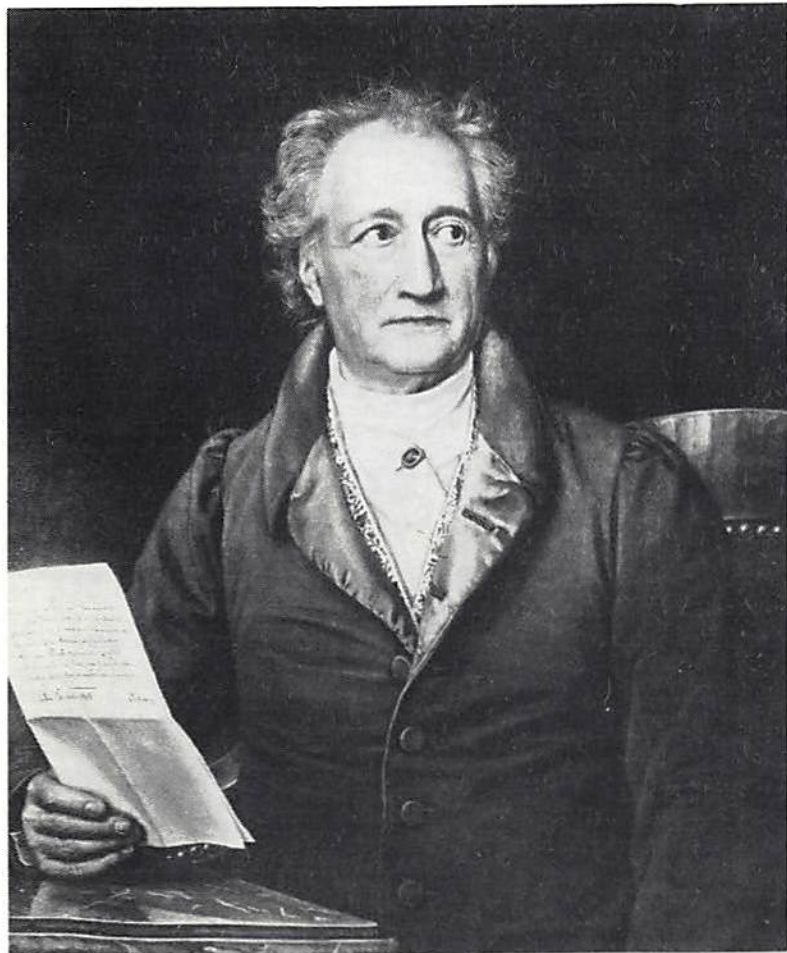
Mefistofeles hade under natten med tillhjälp av sina svartkonster mångfaldigat papperet, och nu godtog det över hela landet som betalningsmedel. Kejsaren häpnar över denna godtrogenhet, men Mefistofeles utlägger hur mycket bekvämare det är att handskas med ett stycke papper än med en börs full av mynt, och Faust framhåller det förnuftiga i att på detta sätt utnyttja alla de rikedomar som till ingen glädje ligger dolda i jorden. Kejsaren låter sig överbevisas och delar frikostigt ut sedlarna till sin omgivning. Några av hovfolket kastar sig ut i spel och festligheter, andra gömmer de dyrbara papperen på kistbotten. Endast narren skyndar sig att redan samma dag förvandla dem till en fastighet.

Eckermann stornjöt av den dråpliga satiren. "Indem Goethe die herrliche Scene las," skriver Eckermann i sin dagbok, "freute ich mich über den glücklichen Griff, dass er das Papiergeld von Mephistopheles herleitet und dadurch ein Hauptinteresse des Tages so bedeutend verknüpft und verewigt." ("Jag glädde mig över det lyckliga greppet att låta pappersmyntet bli uppfunnet av Mefistofeles".) Efter en stund kom Goethes son ner och satte sig hos dem vid bordet. Han började med att berätta om Coopers senaste roman, som han just läst, men utan att ha reda på vad Goethe nyss föredragit kom han plötsligt in på de preussiska banksedlarna och att de enligt hans åsikt stod i en alltför hög kurs. Goethe och Eckermann blinkade åt varandra och Eckermann beundrade hur det hade lyckats Goethe att omgestalta det aktuella diskussionsämnet till odödlig dikt.

För en nutida läsare är det särskilt påfallande hur främmande, ja fientlig Goethe ställer sig till pappersmyntets själva grundprincip, och det är inte enda gången detta fram-

skymtar i Eckermanns samtal med diktaren. Vi, som dagligen använder oss av detta bekväma betalningsmedel, har nästan slutat att reflektera över dess berättigande. Vi betraktar det som någonting helt självklart och erinrar oss endast med svårighet, att det i själva verket är en mycken ung företeelse i Europas ekonomiska liv. De preussiska banksedlar, som Goethe junior råkade nämna, hade endast existerat sedan 1806, och saken var alltså tämligen ny i Tyskland vid tiden för den eftermiddagsunderhållning som vi stulit oss till att avlyssna. I England hade dock sedlar utgivits långt tidigare och i Sverige, som egenomligt nog är det första europeiska land som ägt ett verkligt pappersmynt, hade Palmstruchska banken låtit trycka sedlar 1661. I hjärt motsats till dessa data står det faktum att man i Kina använt pappersmynt redan på den tiden då Ansgar med ringa framgång sökte omvända våra förfäder till kristendomen.

Det är inte utan att man i dessa dagar ånyo har anledning att reflektera över pappersmyntets mefistofeliska ursprung. Sedeln bär den trollformel vilken möjliggör att av fiktiva värden framställa de förstörrelseredskap, som utplånar den arma mänsklighetens mödosamt tillskapade materiella tillgångar. En så infernaliskt hopknuten intrig skulle Goethes eleganta Mefistofeles knappast ha kunnat utfundera. Denna pappersmyntets övergång från att representera ett materiellt värde till ett fiktivt eller låt oss säga artificiellt sådant, markeras hos oss av den just nu företagna förändringen av texten på våra 10-kronorssedlar, varigenom den sk sedellögnen avlägsnats, och därigenom har vi berövats även illusionen av att suspenderandet av sedlarnas konvertering i guld var en tillfällig åtgärd.² Frågan är om ögonblicket var lämpligt valt för en sådan förändring i en tid då penningens värde på ett för var och en märkbart sätt dagligen glider utför det sluttande planet. I varje fall vill man ifrågasätta om det var nödvändigt att affischera det så kraftigt, att hela sedeltypen samtidigt förändrades till något fullständigt nytt. Om statens samvetsömhet var så stor att den inte längre kunde låta sina tjänstemän bekräfta den vedertagna frasen, så kunde den utan svårighet ha utelämnats, medan sedeln i övrigt trots detta fått behålla sitt

Goethe på äldre dagar. Reproduktion i Kungl Biblioteket efter J Stieler (målning 1828).

gamla förtroendeingivande utseende.

Men det är väl knappast troligt att avlägsnandet av "sedellögnen" har varit det innersta motivet för slopandet av de gamla sedeltyperna. I en plaidoyer för de nya sedlarna i en SF-journal för någon tid sedan angavs, om jag uppfattade saken riktigt, såsom myndigheternas egentliga skäl till åtgärden att vi nu haft de gamla sedeltyperna så länge att man hunnit bli trött på dem och med rätta kunde ha behov av något nytt. Sedeln behövde följa med sin tid liksom allting annat. Till en början kan det då vara av intresse att ta reda på hur gamla våra nuvarande sedeltyper egentligen är, en sak som förmodligen inte så många reflekterat över. Uppgifter om deras tillkomsthistoria är för resten f.n. då en hel del arkivmaterial är evakuerat, rätt

besvärliga att få tag på. Den närmaste källan är Svensk författningssamling, där man får söka upp de kungörelser som fastställer de olika sedelvalörerna, ty om man tittar närmare efter är det inte bara i fråga om storlek, färg och valörbeteckning som de olika sedlarna skiljer sig åt: även ornering, ramverk ja t o m bokstavs- och sifferformer avviker fullständigt från varandra.

Det visar sig att femman är den äldsta, i det att dess utseende stadfästes genom en kungörelse av den 24 okt 1890. Sedan följde tian 1892; 1 000-kronorssedeln 1894 samt 50- och 100-lapparna resp 1896 och 1898. Yngst är som bekant 10 000-kronorssedeln, som vi vanliga dödliga alltför sällan får tillfälle att se, än mindre äga; den utgavs enligt en förordning av den 31 aug 1939 och har dr Akke Kumlien till konstnärlig

upphovsman.¹ Den tillhör inte den äldre sedeltypsgruppen och avviker i fråga om utstyrelsen på ett exklusivt sätt från de lägre valörerna. De sistnämnda har sedermera undergått några smärre förändringar. År 1898 bestämdes att de alla på baksidan skulle förses med s k arbetsbokstav, en varierande bokstav, två gånger upprepad, som sitter placerad på ömse sidor om och snett nedanför Gustav Vasa-porträttet. Vidare infördes 1905–1907 flera färger i de linjersetter, som ligger under valörbeteckningarna på framsidan. Den största förändringen vidtogs 1909 med 1 000-kronorssedeln, som då blev röd i stället för såsom dittills blå.⁴ Och slutligen 1917–1918 ändrades färgen på den valörsiffran, som står i nedre högra hörnet på framsidan, från svart till rött, medan nummertrycket ändrades från rött till svart.⁵ Allt detta är, som vi ser, så obetydliga justeringar att de på intet sätt förändrat sedlarnas utseende i stort.

Sedlarnas emittering på 1890-talet hade, som naturligt är, föregåtts av långvariga utredningar, varom åtminstone undertecknad känner endast föga. Det vore av mycket stort intresse om det ännu finnes någon som deltog eller eljest är initerad i dessa utredningar och som skulle vilja meddela något närmare därom. Vi har ingen kännedom om tex en sådan sak som varför man valde Gustav Vasas porträtt att avbildas på sedlarna.⁶ Detta val är ju rätt egendomligt, då Gustav Vasa naturligtvis ingenting haft vare sig med riksbanken eller sedlarna att göra. Jag kan inte ens ge upplysning om namnet på den konstnär som komponerat sedlarna.

Redan 1883 hade emellertid utkast till nya 1 000-kronorssedlar och pappersprov till dessa förelagts riksbanksfullmäktige,⁷ som den 3 dec 1885 gillade ett av föreståndaren för riksbankens sedeltryckeri J Bagge uppgjort förslag till nya sedlar av alla valörer. Detta torde dock icke innebära att Bagge också bär det konstnärliga ansvaret för sedlarna. Samma källa meddelar att tryckplåtarna graverades i utlandet, osagt var.⁸ Av revisionsberättelsen för 1888 inhämtar man att graveringen av tryckplåtarna för 5-kronorssedeln och andra på sedeltryckeriet ankommande åtgärder var i det allra närmaste avslutade, men att pappersframställningen dragit ut på ti-

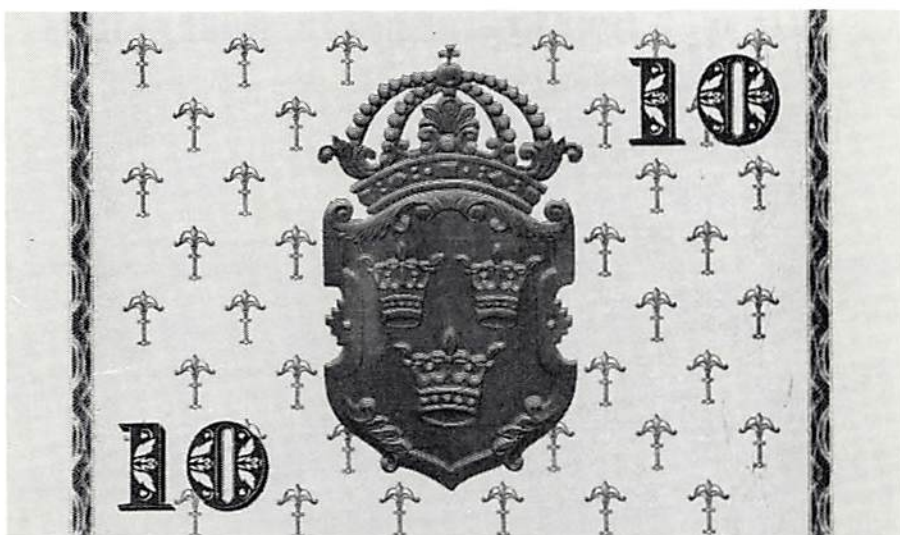
En av sedlarna av 1890 års typ, 5 kronor 1890, nr 1 av serie A. Foto (liksom följande): Riksbankens sedeltryckeri.

den på grund av Tumba bruks ombyggnad. Följande år kunde dock pappersprov föreläggas fullmäktige med resultat att, som vi redan erfart, sedeltypen år 1890 blev slutligt fastställd av K M:t.

Våra nuvarande sedlars födelse-dagsdatum kan alltså fixeras till den 3 dec 1885 och de har gjort tjänst sedan den 1 dec 1890. Efter jämnt 50 år ställs de nu på avskrivning, och det må gärna vara hänt om det finns skäl därför. De är för gamla, har det sagts. Ja, det är sant att det inte i Europa cirkulerar många sedeltyper av så världsnavärd ålder. Om man bläddrar igenom det stora utbildningsverk över nu gångbara mynt

och sedlar, som för några år sedan utgavs i Wien av internationella kriminalpoliskommissionen, så frapperas man av att våra sedlar till utseendet avviker från de flesta andra länders. Men frågan är om de avviker på ett fördelaktigt eller ofördelaktigt sätt. För mig finns ingen tvekan om, att de på ett mycket fördelaktigt sätt skiljer sig från en mängd sedlar med banala vykortsländskap, muskulösa arbetare, nationalklädda bondkvinnor och allsköns historiska hjältar, som vill framhäva vederbörande länders förträffligheter men inte åstadkommer stort annat än att man börjar tvivla på deras konstnärliga smaknivå. De svenska

sedlarna, däremot, med sin återhållsamma utstyrsel, sitt i tekniskt avseende gedigna utförande och sin fläkt av åttiotal, ger en känsla av stabilitet, vederhäftighet och tradition, som försmår och inte heller behöver anlita sedeltrycket för att bedriva en ihålig propaganda. Det ligger en goodwill i de gamla sedlarna, som man inte utan vidare bör kasta bort, såvida de inte i konstnärligt hänseende måste betraktas som undermåliga och ovärdiga, vilket inte kan anses vara fallet. Från det präglade myntets historia kan man hämta många exempel på att man under vitt skilda epoker haft sinne för den goodwill som ligger i den yttre ut-

1940 års nya sedeltyp i valören 10 kronor – någon ny serie blev det inte denna gång.

formningen hos ett gott mynt och att en typ på denna grund bevarats genom förvånansvärt långa tider. Jag behöver endast nämna den bekanta Maria Theresia-thalern, som åtminstone ännu för några år sedan var det enda gångbara myntet i vissa delar av Afrika och därför alltså präglades med 1700-talets bild och årtal.

Om man nu mot bakgrunden av det sagda kastar en blick på de nya 10-kronors-sedlarna (se ovan) måste man rättvisligen erkänna att det ur estetisk synpunkt inte kan göras några befogade allvarigare anmärkningar mot dem, och något annat var ju heller inte att vänta då de skapats

av en på bokkonstens område så erfaren och framstående förmåga som Akke Kumlien. Jag vill ingalunda delta i det skall mot dem som öppnats från visst konstnärshåll. Särskilt fränsidan är utsökt förnämlig och den blåa färgen mycket vacker om också sannolikt inte så hållbar. Rörande åtsidan kan man kanske tveka om ett par detaljer, nämligen bristen på balans mellan de två ovala medaljongerna, av vilka den ena bär Gustav Vasas bild medan den andra är tom för att visa vattenmärket. Samma anordning förekommer då och då på utländska sedlar men blir inte bättre för det. Ramen kring dessa medaljonger är också väl krumelu-

rig. Emellertid, de reservationer gentemot den nya sedeltypen, som man ej kan undertrycka, riktar sig inte mot det konstnärliga utförandet utan adresserar sig till konstnärens uppdragsgivare, ytterst alltså riksbanksfullmäktige, som väl bär ansvaret för programmet för sedelns bild- och textinnehåll. På de gamla sedlarna står som bekant: "Sveriges riksbank inlöser vid anfordran denna sedel å tio kronor med guldmynt enligt lagen om rikets mynt av den 30 maj 1873", varefter följer två bekräftande namnteckningar, en god och klar svenska som ger en förnuftig mening. På de nya sedlarna däremot står: "Sveriges riksbank 10 tio

(två namnteckningar) 10 kronor 10". Namnteckningarnas omotiverade plats, och det ängsliga upprepadet av valören, liksom fruktade man att inte bli trodd på försäkringen om att papperet verkligen är värt 10 kronor, gör ett mycket övardat intryck. Vidare finner man med någon förväning att Gustav Vasa, vars närvaro på de gamla sedlarna redan föreföll gåtfull, fortfarande finns kvar medan man avlägsnat den andra bilden på dessa, Svea med ymnighetshornet, trekronorsskölden och lejonet jämte tillhörande förtroendeingivande inskription och riksbankens grundläggningsårtalet 1668. Denna bildgrupp och inskription återgår på en medalj över riksbanken av ingen mindre än den store medaljgravören J C Hedlinger, som var anställd i bankens tjänst, och har sålunda ett nära både inre och yttre samband med den sedelutgivande institutionen.⁹ Avlägsnandet av denna bildgrupp kan ge osökt anledning till åtskilliga billiga reflexioner, som vi emellertid här skall underlåta att ge uttryck åt.

Slutresultatet av vår granskning blir att vi har goda sedlar med traditioner från Sveriges största ekonomiska uppsvingperiod. Dessa skall utbytas mot – för all del också goda – sedlar vid en tidpunkt då de goda tiderna håller på att förbytas i onda. Det kan onekligen inläggas ett sammanhang däruti, men detta sammanhang är förmodligen inte avsiktligt. Är det då endast kläffingrighet som nu berövar oss våra åttitalssedlar? Sannolikt finns det ytterligare motiv för åtgärden, men man har en känsla av att de hålls i bakgrunden. Det har antytts att de gamla sedlarna skulle vara alltför lätta att förfälska – ehuru detta knappast i verkligheten skett i en onormalt stor omfattning – och vidare har man väl sett till att den nya reproduktionsmetoden och den nya pappersframställningen blir billigare än de gamla. Detta är skäl för en förändring som ej kan bagatelliseras, men man vill starkt ifrågasätta om ej vad som i dessa avseenden uppnåtts även skulle ha kunnat vinnas genom en mindre märkbar justering av de gamla sedlarnas utseende. Det får betraktas som ett självklart krav, att detta och därmed förknippade frågor underkastas en omsorgsfull prövning innan även de återstående sedelvalörerna presenteras för allmänheten i nya skepnader.

1. Se den inramade notisen vid uppsatsens början.
2. Det kan påpekas, att vår nuvarande regeringsform över huvud taget inte omtalar någon som helst skyldighet för riksbanken att inlösa sina sedlar.
3. Denna sedel, som helt saknade stöd i svensk sedeltradition med sin helt otryckta baksida, hade närmast de dåtida engelska sedlarna om 5 pund till förebild. Den har – utan att ogiltigförklaras – ersatts av en ny typ med tryck på bägge sidor (1958).
4. Anledningen var att man önskade förebygga förväxling mellan en hopvikt 100-lapp och en hopvikt 1000-lapp. Se T. Lindgren i MYNTKONTAKT 1978, s 28 f.
5. Dessutom ändrades färgerna i mittrossetten. Se T Lindgren: Riksbankens sedelhistoria 1668–1968, Sthlm 1968, s 177.

6. Sedan denna artikel skrevs har ett par utkast påträffats, som visar att avsikten från början torde ha varit, att olika regenter skulle förekomma på baksidan av olika valörer (Karl XII på 1000-kronesedeln, Gustav II Adolf på 100-kronesedeln). Varför bankofullmäktige stannade för Gustav Vasa är emellertid alltför okänt – kanske han sågs som Pater Patriae. Förebilden är porträttet i Uppsala universitet, gammal kopia sannolikt efter Jakob Binck 1542.
7. Dessa förslag från 1883 antogs icke. Lindgren, sist a.a. s 169 f.
8. Det är alltför okänt vem som var den konstnärlige upphovsmannen. Det var Jacob Bagge själv som hävdade, att hela graveringsarbetet inte kunde utföras i Sverige. Jfr Lindgren s 172 f.
9. Bilden förvanskades på de senare skisserna, jfr Lindgren ill. 13 x och ill 97–105.

Femkronesedeln skall slopas

Med sikte på att så småningom slopa 5-kronesedeln kommer riksbanken att efter hand övergå till att växla ut 5-kronemynt i stället för *sedlar* i denna valör.

Övergången till utväxling av mynt i stället för *sedlar* kommer att ske successivt genom att riksbankskontoren övergår till enbart mynt i 5-kronevalören vid olika tidpunkter i olika län. När riksbankskontoret i ett visst län sålunda övergått till myntutväxling är avsikten i princip att fortsättningsvis lämna ut endast mynt i 5-kronevalören vid kontoret. På grund av svårigheten att bygga upp tillräckligt stora lager av mynt och för att förbruka inläggande sedellager kan emellertid riksbanken vid vissa kontor tillfälligtvis behöva återgå till utväxling av 5-kronesedlar. Utväxlingen av enbart mynt kommer emellertid då att återupptagas efter kortare tid.

Övergång till utväxling av enbart mynt i 5-kronevalören kommer att börja i oktober innevarande år vid följande åtta riksbankskontor: Stockholm, Göteborg, Malmö, Falun, Gävle, Jönköping, Skövde och Västerås.

Vid övriga riksbankskontor, dvs Halmstad, Härnösand, Kalmar, Karlskrona, Karlstad, Kristianstad, Linköping, Luleå, Nyköping, Umeå, Uppsala, Visby, Vänersborg, Växjö, Örebro och Östersund kommer utväxlingen av 5-kronevalören att tills vidare ske som hittills, dvs beställda 5-kronesedlar

levereras i sedlar, beställda 5-kronemynt i mynt.

Efter hand kommer allt fler riksbankskontor att övergå till enbart myntutväxling. Någon särskild tidsplan härför har ej fastlagts. Riksbanken kommer att meddela vid vilka tidpunkter som resp. riksbankskontor kommer att övergå till enbart myntutväxling.

Riksbankens kassakontor i Borås berörs tills vidare inte av myntutväxlingen, utan där kommer – som hittills – 5-kronevalören att utlämnas enbart i sedlar.

GYNNA MYNTKONTAKTS ANNONSÖRER

HÅKAN WESTERLUND

Mynthandel

**KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER**

*Spec. sedlar
Betalar bra för sedlar
före 1930*

Vasagatan 42
111 20 STOCKHOLM
Tel. 08/11 08 07

Säters "provmynt" 1629

Svar till Ernst Nathorst-Böös

med hänvisning till de olika punkterna (1-7) i hans inlägg i MYNTKONTAKT/SNT 1982:2 sid 43.

1) I sin första insändare (MK 81 nr 9-10, sid 201) betecknar författaren lokalmynten som "fäneri".

Utän att acceptera vare sig benämningen eller företeelsen *lokalmynt* skriver vi i MK 82:1 sid 13, dels med avseende på insändarens uttrycksätt, dels med avseende på det enligt vår mening bristfälliga underlaget för hans kritik, att man bör motivera sin uppfattning.

I MK 82:2 sid 43 har nu Ernst Nathorst-Böös lyckats vända saken bakfram och påstår, att vår anmärkning gäller det faktum, att han inte accepterar *benämningen* lokalmynt.

Vi ber våra läsare att ännu en gång studera vad som tidigare har skrivits. Vår egen uppfattning, som uttalades före Ernst Nathorst-Böös' kommentarer, framgår av noten i MK 81:6 sid 109-110. Betecknar man något som "fäneri", bör man, inte minst av hänsyn till läsarna och för sin egen skull motivera sin åsikt i *det sammanhang, där den framförs*. Ernst Nathorst-Böös hänvisar nu *tre månader efteråt* till ett - säkerligen respektabelt - tyskt uppslagsverk. Tyvärr har vi inte tillgång till det fn, men detta förhållande saknar här betydelse. Diskussionen om benämningen torde vara onödig, då alla i princip är överens om dess olämplighet, och vi föreslår att denna del av diskussionen avslutas.

2) Av MYNTKONTAKT/SNT 1982:1, sid 13, första spalten, tredje stycket, bör kunna utläsas, att vi inte anser benämningen pollett lämplig. De få bevarade äkta mynten har samma vikt som föreskrives för de reguljära ettörena, och detta är för Ernst Nathorst-Böös ett grundläggande bevis för provmyntsteorin. Ett mynt för endast lokal användning skulle inte kunna ha sådan vikt, det måste vara lättare. Förhåller det sig verkligen så i detta fall?

Om mynten cirkulerade på platsen, passerade de ständigt det av staten drivna brukets kassa. När man så önskade, kunde man dra in mynten för nedsmältning, och detta bör efter någon tid ha skett. Mynten har inte varit tillåtna för cirkulation ute i landet (i så fall borde flera exemplar finnas kvar i samlingar och fynd). Kopparpriset ute i Europa var lågt 1628-29 (J Volontis, Kopparmyntningen i Sverige 1624-1714, sid 66), och någon otillåten myntexport var alltså inte aktuell vid denna tid. Under sådana omständigheter bör vikten på dessa mynt ha saknat betydelse för staten. Man kunde utan att förlora något använda befintliga tenar för ettören. Att specielltillverka tunnare tenar och att ställa om

valsverket för mynt av mindre vikt och tjocklek bör däremot ha medfört en onödig ökning av kostnaderna. (Jämför MK 82:1, sid 14, första spalten, femte stycket!)

Så bör förhållandena ha sett ut från statens synpunkt. Från mottagarens, allmänhetens sida bör man vid denna tid ha haft den inställningen, att om en prestation värderad till ett öre skulle betalas med ett mynt, borde detta vara jämförbart med den reguljära ettöringen. Privatmynt eller polletter, utförda som präglade mynt och med penningvalörer angivna, torde inte ha funnits före Stora Kopparbergs emissioner från 1719, alltså efter det man blivit van vid liknande objekt genom Karl XII:s mynttecken. (Vi bortser här från diverse tidiga polletter av näver, som har gällt för ett visst belopp i penningvärde och ibland har haft detta utsatt. De bör likställas med sedlar eller kvitton.) Karl XI:s 1/6 öre s m var ju det första mynt, som officiellt kunde betecknas "kreditmynt". År 1629 var, enligt vår åsikt, tiden ännu inte mogen för något sådant. Skall man tänka sig ett mynt för lokal användning vid denna tid, måste det ha haft karaktären av värdemynt.

Vi kan alltså inte acceptera myntens vikt som en invändning mot vår teori, och vi dristar oss att vänligt men bestämt avvisa vad Ernst Nathorst-Böös har framfört härom.

3) Vi vill lägga Ernst Nathorst-Böös och läsarna på hjärtat att studera MYNTKONTAKT/SNT 1982:1, sid 18, spalt tre, fjärde och femte stycket.

4) Vi anser, att traditionella åsikter bör tåla prövning, även om detta skulle irritera dem, som vill göra det lätt för sig genom att hålla fast vid äldre uppfattningar. Angående tillverkningen av valsar har vi tidigare (MK 82:1, sid 13-14) hänvisat till Carl Sahllins bok om valsverk. Han återger däri en uppgift från 1700-talet av Rinman att "fyra man behövde två dagar för att smida en vals". Efter detta följde bl.a. svarvningen och den komplicerade härdningen. De fakta, som den gamle erfarne bruksmannen Carl Sahllin meddelar, väger enligt vår åsikt tyngre än på antaganden grundade resonemang. (Vad avses för övrigt med den dunkla meningen "Att det rör sig om två typer är ju inget hinder för valsen"?)

5) Markus Kock och hans medarbetare kom till Sverige i slutet av år 1626 och samtidigt med valsverksprågningen av rundmynt införde de även en ny gravörstil för dessa, som kännetecknas av ett gediget utförande, i motsats till de tidigare klippingarna. De båda äkta typerna av Säters-mynten 1629 är fullgoda exempel på denna stil och verk av en kunnig gra-

vör. Om denne var placerad i Säters eller på annat håll är betydelselöst. Ernst Nathorst-Böös önskar motivera provmyntsteorin genom att tala om en eventuell ny gravör håller, enligt vår åsikt, inte måttet. Vi hoppas på en bättre genomtänkt version.

6) Vilka nya vägar blev undersökta av Markus Kock? Vilket remissförfarande avses? Även om Ernst Nathorst-Böös inte kan meddela några skriftliga belägg för sina antaganden, så bör han åtminstone klämma fram en rimlig, konsekvent och sammanhängande teori, om möjligt i nivå med vår tids rationella tänkande. (Myntens sällsynthet kan även ha en annan orsak än den av Nathorst-Böös framförda. Se MK 81:6 sid 109, tredje spalten, femte stycket!)

7) Genom att Wismar-plåtarna utgavs av den laglige myntherrrens ställföreträdare för att användas endast inom en viss del av riket, kan man dra en parallell med vår teori om att Säters-mynten avsågs för användning endast i Säters. Vi tackar Ernst Nathorst-Böös för hans instämmande angående Wismar-plåtarnas natur.

Nathorst-Böös säger till slut att vår "skrivstil med en blandning av ironi och smärre förebråelser inte hör hemma i denna form av debatt". Vad skall vi då säga om hans egna argument och om hans ovan påtalade omtolkningar av vad som övrat är skrivet?

Egentligen rör det sig här om en allvarlig sak, fastän detta kanske har dolts av den ironiska tonen. I MK 81:6, sid 109, tredje spalten, första stycket skriver vi, att vi dristar oss "att framlägga ett försök till förklaring". Överst på följande sida säger vi att hypotesen inte grundar sig på några undersökningar av bevarat källmaterial e d. "Den kan lika gärna bli förkastad som bekräftad om en sådan undersökning sker". Detta fanns alltså i tryck innan Nathorst-Böös framträdde.

Varje läsare har sin fulla frihet att antaga eller förkasta vår teori, och ingen behöver motivera sitt ställningstagande. Den som känner sig fästad vid den gamla provmyntsteorin skall givetvis hålla fast vid sin övertygelse.

Däremot anser vi oss kunna kräva, att den som vill framträda som opponent i skrift, framför en väl genomtänkt och tydligt formulerad förklaring av sina åsikter. Under sådana förhållanden kan diskussionen föras med ömsesidig respekt och vara ett nöje både för deltagare och läsare. För oss hade det varit av stort intresse att få tal del av en sådan framställning av provmyntsteorin.

Den kanske något ironiska tonen i vårt förra inlägg var vår reaktion på de synpunkter, som Ernst Nathorst-Böös först

framförde. Vår förhoppning att därigenom provocera honom till en mera skärpt analys av den egna ståndpunkten anser vi inte ha uppfyllts. I stället har vi tvingats föra en diskussion om konsten att läsa rätt innantill, och lämpligast vore att debatten avslutades därmed.

Yngve Almer
Ingemar Carlsson

Kommentar:

Debatten om de extraordinära präglingarna i Säter har sparat ur. Jag reagerade från början mot ordet "lokalmynt". Termen har ingenting med mynt att göra. Det är en benämning använd i försäljningssyfte för några under inga omständigheter monetära företeelser, som skickliga reklamkare säljer till allmänheten för att få in pengar till i regel vällovliga syften som tex idrottsföreningar. De användes ej som mynt och de har ej utgivits av svenska staten, som är den enda institution, som kan ge ut mynt i Sverige. I min tidigaste ungdom gav chokladfabrikerna ut kakor med bilder av filmstjärnor och fotbollshjältar. Dessa samlade skolungdomen. Parallellt är slående. Jag har ingenting emot att man samlar vad som helst. Jag känner en dam, som samlar antika råttfallor. Det synes mig kulturhistoriskt vara mer konstruktivt än lokalmynten.

Men ordet har kommit för att stanna i varje fall i herrarnas Almers och Carlssons sinnen och vokabulär. De har skickligt lyckats vända debatten så att jag nu känner det som om det ålåg mig att bevisa att ifrågasättande mynt från Säter *inte* är lokalmynt. Men omvänd bevisbörda hör lyckligtvis till sällsyntheterna i svensk juridik och debatt. Jag tänker inte göra det. Jag har uppfordrat de båda herrarna att bevisa eller rättare sagt göra sannolikt att deras teori har någon som helst förankring i verkligheten. Jag finner att de än så länge misslyckats, detta oavsett om det tar längre eller kortare tid att gräva en vals.

Skulle något tilläggas vore det att i den mycket fylliga historik Christian Roman 1759 författade över Säter i gången och senare (före 1759) tid talas inte om några lokalmyntliknande företeelser.

Debatten är slut för min del. Ur min och möjligen en majoritets av läsarnas synpunkt har den haft det goda med sig att ihålligheten i teorierna avslöjats.

Ernst Nathorst-Böös

Härmed förklaras denna för våra spalter ovanligt långa debatt avslutad.

Red.

KARLSKRONA MYNTHANDEL

Lennart Bertilsson
Hantverkargatan 11
371 35 KARLSKRONA

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER

Öppet månd-fred 10-17
tel 0455/81373

Mynthandeln TICALEN

Stureplatsen 3
411 39 Göteborg Tel: 031-20 81 11

Köper Säljer Värderar

Svenska och utländska mynt, polletter och övrig numismatika –
Rejäl behandling garanteras.
Öppet fredagar 16-18
lördagar 09-14

Medlem av Sveriges Mynthandlars
Förening

FYNDPLATSER PLUNDRAS

Metalldetektorerna är ett mycket allvarligt hot mot arkeologisk och numismatisk forskning.

I en skrivelse till utbildningsdepartementet har riksantikvarieämbetet föreslagit bl a att fornminneslagen ändras genom att ett generellt grävningförbud införs i lagen. Orsaken till detta är det ökade obehöriga användandet av metalldetektorer, vilket medfört att många arkeologiska fyndplatser blivit helt plundrade.

– Skadan är irreparabel, skriver byråchef Berit Lunning i *Kulturminnesvård* 1982 nr 2.

Utöver detta mycket allvarliga hot mot den arkeologiska forskningen tillkommer det faktum att många upphittare i strid mot fornminneslagens hembudsskyldighet undanhåller fynden och istället säljer dem på öppna marknaden. Detta gäller särskilt myntfynden. Här till bidrar att mynten för närvarande betingar höga priser på marknaden. Detta undanhållande innebär självfallet, utöver de ekonomiska effekterna, allvarliga konsekvenser också för den numismatiska forskningen.

En åtgärd för att hindra plundring skulle därför vara att i fornminneslagen (FML) införa ett generellt grävningförbud sedan det första föremålet påträffats.

Vidare bör i lagtexten fastslås att anmälan i fortsättningen även skall göras hos länsstyrelsen om de i 12 § FML angivna fynden.

Riksantikvarieämbetet har därför i skrivelse till utbildningsdepartementet den 8 mars 1982 föreslagit att 12 och 16 §§ FML ändras på angivet sätt.

Riksantikvarieämbetet föreslår också att utbildningsdepartementet tar initiativ till en utredning om förutsättningarna för licenstagning för metalldetektorer eller en lagreglering. En lagreglering skulle innebära att försäljning av metalldetektor endast får ske till den som i sitt yrke eller annars har ett beaktansvärt behov av ett sådant verktyg och skäligen kan antas inte komma att missbruka den.

Ännu ett varningsord

MYNTKONTAKTS redaktion delar helt och fullt den uppfattning om metalldetektorernas farlighet som kommer till uttryck i ovan refererade artikel. Så gör också tidskriftens huvudman, *Svenska Numismatiska Föreningen*.

I MYNTKONTAKT 1978 nr 2 redogjorde antikvariern Harald Nilsson för den svenska lagstiftningen om fornminnen. Till Harald Nilssons klagande artikel fogade redaktionen *Ett varningsord*. Tyvärr finns det fortfarande all anledning att upprepa detta varningsord.

Det är med stort beklagande som vi nödgas konstatera att flera tidskrifter som säger sig vilja främja seriös numismatisk forskning tar in annonser om metalldetektorer.

Fredsmedaljer till indianer

Av Ian Wiséhn

Under en period av nästan trehundra år har sk "Indian Peace Medals" utdelats till framstående indianer i Nordamerika. Medaljernas syfte var att främja fred och vänskap mellan indianerna och deras vita grannar.

Man kan uppdelade dessa medaljer i två huvudgrupper. Den första gruppens medaljer är sådana som delades ut av de gamla kolonialmakterna, Spanien, Frankrike och Storbritannien. Den andra gruppen medaljer överlämnades till indianer i det självständiga Förenta staterna under perioden 1789 till 1889 (i Kanada fortsatte bruket in i 1900-talet). Denna grupp kan ytterligare indelas i sådana som präglats av Förenta staternas regering i presidentens namn samt sådana som präglats av pälskompanier eller enskilda personer som hade eller antogs ha krigsministrarnas (Secretary of War) tillstånd att utdela medaljerna.

Vanligtvis utdelades medaljerna till hövdingar eller andra betydande män då fredsfördrag skrevs eller viktiga möten hölls. De delades även ut då indianhövdingar besökte huvudstaden Washington eller då regeringsrepresentanter besökte indianterritorierna. Indianagenterna kunde även efter eget godtycke, om situationen var sådan, utdela medal-

jer. Bruket att utdela medaljer vid fredsfördrag gick så långt att ingen överenskommelse kunde komma till stånd utan dessa. Medaljerna hade stort statusvärde inom stammarna och lades ofta ned i graven tillsammans med sin ägare. Det finns ingen idag som vet hur många "Indian Peace Medals" som delats ut eller vilka som var mottagare.

I den självbiografiska litteraturen som t ex Henry Schoolcrafts *Personal Memoirs of a Residence of Thirty Years with the Indian Tribes*, från år 1851, kan man läsa om hur det kunde gå till: "I invested Mozobodo with a silver medal of the first class, and a U.S. flag". Vidare skriver Schoolcraft: "Omeeshug, widow of Ningotook of Leech Lake, (during the Treaty of Prairie du Chien in 1825) claimed a medal for her infant son in exchange for a British Medal which had been given up. A medal of the second size was given him."

Direktiv kom från den federala regeringen att de gamla medaljerna vilka utdelats av kolonialmakterna snarast skulle bytas ut mot de nya amerikanska. Detta har fått till följd att de tidiga medaljerna är mycket ovanliga.

De tidigaste amerikanska medaljerna var ovala och tillverkade av silver. Var och en var individuellt

graverade och utförda i olika storlekar. Vanligast framställdes George Washington och en indian i helfigurer stående i stillsamt samspråk. Indianen, som har en medalj kring halsen, röker en fredspipa och nedanför honom ligger stridsyxan. I bakgrunden plöjer en vit man sin åker. Frånsidan avbildar Förenta staternas statssymbol, örnen.

Den avbildade medaljen från 1801 över Thomas Jefferson (1743–1826) var den första runda "Indian Peace"-medaljen som avbildar en amerikansk president. Den kom att bli förebild för nästan alla senare "Indian Peace"-medaljer under 1800-talet. Myndigheterna fick kritik för att presidenten porträtterades som om han vore en europeisk konung. Men det viktigaste argumentet för att behålla det nya utseendet var att indianerna gärna ville ha en bild av "Den store vite fadern".

Jefferson-medaljerna hör till de största "Indian Peace"-medaljerna som tillverkats. Den utgörs av två silverskal sammanhållna av en ram och är präglad. Den tillverkades i tre storlekar, ca 105 mm, 77 mm och 55 mm, men diametern kan variera betydligt. Den avbildade medaljen mäter 76 mm.

På åtsidan en bystbild av Thomas Jefferson, vänster profil och kring kanten: TH. JEFFERSON PRESIDENT OF THE U.S. A.D. 1801.

Frånsidans bild visar i mittpartiet två händer förenade i en handsäkning. Den vänstra armen har ett med

Thomas Jefferson – medaljen tillverkad för utdelning till indianerna i Förenta Staterna. Foto Juri Tamsalu, KMK. Skala 3:4.

Indianer bärande fredsmedaljer. Från statsarkivet i Ottawa.

Repfoto Juri Tamsalu, KMK.

knappar och broderi smyckat ärm-uppslag, vanligt på officersuniformer, och den högra armen har kring handleden ett armband av metall med en graverad amerikansk örn, symboliserande den fredliga indianen som försäkrar sin trohet och vänskap till Förenta staterna. Ovanför händerna en tomahawk och en fredspipa korslagda samt texten PEACE/AND och nedanför händerna FRIENDSHIP. Medaljen har en ögla fästad överst.

Konstnär är Jacob Reich från Tyskland, assistent till Robert Scott som var gravör vid United States Mint. Reich kom senare att göra medaljen över James Madison.

Litteratur:

Belden, Bauman, L. Indian Peace Medals issued in the United States. New York, 1927.

Prucha, Francis Paul. Indian Peace Medals in American History. Lincoln and London, 1971.

Jamieson, Melvill Allan. Medals awarded to North American Indian Chiefs, 1714-1922. London (1936), 1971. (Denna skrift behandlar brittiska och kanadensiska medaljer.)

Baker, W. S. Medallie Portraits of Washington, Philadelphia, 1885.

Siouxindianen HE DOG bärande en fredsmedalj med president Grants porträtt.

Repfoto Juri Tamsalu, KMK.

ULF NORDLINDS MYNTHANDEL AB

Nybrogatan 36 • Box 5132, 102 43 Stockholm

Telefon 08-62 62 61

KÖPER • SÄLJER • VÄRDERAR
MYNT • SEDLAR • MEDALJER
ORDNAR

Numismatisk litteratur

Medlem av Sveriges Mynthandlares Förening

Tack

för den vänliga notisen om min medalj över Gustav Hedenvind-Eriksson.

Dock bör fransidan återges som på bilden ovan, vriden rätt, med signaturen GSL rakt nedåt. Då flyger Pegasus upp mot skyn – diktarens höjder – i stället för att ligga på magen, hjälplöst flaxande med vingarna.

Gunvor Svensson L.

Kring den Bernadotteska ättemedaljen

Den Bernadotteska ättemedaljen. Gravör L. P. Lundgren. Beskriven av B. E. Hildebrand (ofullständigt): Karl XIV Johan nr 123, och av B. E. Hyckert: Karl XIV Johan nr 18. I Kungl. Myntkabinettet. Foto Nils Lagergren, ATA.

B E Hildebrand beskriver i sitt arbete Sveriges och svenska konungahusets minnespenningar etc., II, Sthlm 1875, s 383, Karl XIV Johan nr 123, en medalj i 18:e storleken (= 57 mm diameter) som på åtsidan visar Karl XIV Johans och drottning Desiderias bröstbilder och på frånsidan porträtt av kronprins Oskar och kronprinsessan Josefina samt deras fem barn (se ill.). Hildebrands beskrivning av medaljen är emellertid inte fullständigt korrekt. Bl a har han förbisett att medaljen är signerad och t o m försedd med årtal: L. P. LUNDGREN F. MDCCCXLII. Beskrivningen kompletteras av B E Hyckert i Numismatiska Meddelanden XIII, Sthlm 1892, s 54, Karl XIV Johan nr 18.

Hildebrand Karl XIV Johan nr 123 är sålunda samma medalj som Hyckert Karl XIV Johan nr 18. Någon osignerad variant av medaljen existerar inte.

Om medaljen meddelar Hildebrand: "Grav. år 1841 [skall vara: år 1842] af L. P. Lundgren, för egen räkning, efter mönstret af J. J. Barres medalj öfver Konung Louis Philippe och hans familj i Frankrike. Konung Carl Johan inköpte år 1842 många exemplar att utdelas som minnesgåfvor".

Ätminstone vid ett tillfälle har sådana medaljer utdelats försedda med mottagarens namn i randen.

I anledning av Karl XIV Johans 25-årsjubileum som Sveriges konung gav Stockholms borgerskap den 6 februari 1843 en ståtlig fest med supé och bal på börsen; enligt Post- och Inrikes Tidningar den 7 februari 1843 intog denna fest främsta rummet bland jubileumshögtidligheterna. Vid ankomsten till börs-huset emottogs de kungliga "af de 9 värdarne, trenne af Magistraten: Hrr Sandblad, Björk och Eklund, samt 6 af hufvudstadens Femtio Äldsta: Hrr Bohnstedt, Schwan, Hazelius, Lychou, Schlegel och Spångberg". Några månader senare blev dessa herrar kallade till kungen; därom berättar Posttidningen den 27 april 1843: "H. M. Konungen gaf förliden Måndag Nädigt företräde åt Värdarne vid Börsfeten för Hans Maj:t den 6 Februari. Hans Maj:t förärade härvid hvardera af dem en souvenir, bestående af en större medalj i silfver, med medaljonger å ena sidan af DD. MM. Konungen och Drottningen, samt å den andra af DD. KK. HH. Kronprinsen och Kronprinsessan jemte de Kongl. Arffurstarne och den Kongl. Prinsessan. Medaljongerna voro försedda med Latinska omskrifter. I exergon på medaljen läses: *Carl XIV Johan till* (namnet på värden), *till minne af den 6 Februari 1843.*" Uttrycket *exergon* i sista meningen är givetvis felaktigt; denna medalj har

ingen "exerg" och artikelförfattaren menar helt enkelt *randen*.

Ett av de sålunda utdelade medaljexemplaren såldes vid auktion i D Holmbergs mynthandel i Stockholm den 9-10 december 1940. Enligt uppgift i katalogen' hade det följande randskrift: CARL XIV JOHAN TILL J. G. SCHWANTILL MINNE AF DEN 6 FEBR. 1843; det framgår inte om randskriften anbragts genom prägling, punsning eller gravering.

Medaljens mottagare var den kända finansmannen och politikern Johan Gustaf Schwan (1802-1869).

Medaljen har även begagnats som pristävlingsmedalj av Malmöhus läns hushållningssällskap. Post- och Inrikes Tidningar meddelar den 15 juli 1846 under rubriken PRISFRÅGOR, att nämnda hushållningssällskap inbjöd intresserade att insända tävlingskrifter i fem olika frågor och omtalade att "belöningarne blifva tvenne för hvarje fråga, nemligen för den bästa afhandlingen en stor silfvermedalj med alla det Kongl. Husets höga medlemmars porträtter och för den näst bästa afhandlingen, samma medalj i brons". Av meddelandet framgår inte om de exemplar av medaljen som Malmöhus läns hushållningssällskap utdelade som belöningsmedaljer försågs med den belönades namn i randen. Förf känner inte till om hushållningssällskapet begagnat den bernadotteska ät-

temedaljen som prisedalj också vid andra tillfällen.

Torgny Lindgren

¹ D Holmbergs mynthandel. Auktionskatalog 160 (1940), s 5, nr 119. Enligt auktionsprotokollet inropades medaljen av den auktionsanordnande firman. Var den nu finns är okänt.

Kungl Myntkabinettet

Statens museum för
mynt-, medalj- och
penninghistoria

Narvavägen 13-17, 2 tr
Stockholm
(Buss nr 42, 44 och 69
till Historiska museerna,
tunnelbana till Karlaplan)

Basutställningar: Svenska mynt från alla tider; svenska besittningar (tillfälligt stängd); världens mynt; medaljkonstens historia och svensk historia i medaljform. Tillfälliga utställningar: Antika mynt med andra ögon Obs! Utställningen speciellt tillrättalagd för synskadade. Från 5 nov.: Gustav II Adolf 1632-1982.

Museet:

Tisdag-söndag 11-16
Måndag stängt
Besökstid: tisd 13-16
Postadress: Box 5405,
114 84 Stockholm
Tel: 08-63 07 70

Uppgrens

MYNTHANDEL

RENTIERNAS GATA 29 TEL. 08-44 82 81
BOX 11080 • 100 61 STOCKHOLM

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER

Öppet vard 10-18
Lunch 13-14
Lördagar stängt

Medlem i Sveriges Mynthandlars Forening

Grönlandsmedaljen 1982

(Medaljen är avbildad på omslaget)

Idrottsförbundet på Grönland har låtit prägla en medalj vilken hedrar minnet av att Erik den Röde fann Grönland år 982 (årtalet varierar en del). Denna medalj kommer att vara till försäljning från och med den första juni 1982.

Medaljen präglas av Sporrongs i totalt 1 615 exemplar i 45 mm diameter. I brons 1 000 ex (200 dkr/styck); i silver 600 ex (550 dkr/styck) och i 18 karats guld endast 15 exemplar (10 000 dkr/styck). Samtliga medaljer är numrerade. Konstnärer bakom medaljen är den grönländske konstnären Jens Rosing och den danske grafikern Knud Hegnet.

Medaljen kan beställas från Grönlands Idrottsförbund, Postbox 84, 3900 Godthåb, Grönland.

Åtsidan avbildar i mittpartiet ett vikingaskepp och kring detta: 982 ERIK DEN RÖDE 1982, KALATDLIT NUNAT. Kring kanten vikingatida ornamentik.

Den förste som upptäckte Grönland var Erik den Röde, troligen född på nordvästra Island. Erik hade efter en lång rad våldsamma slagsmål blivit dömd som fredlös av tinget på Thorsnæs. Han seglade därför bort från Island i nordvästlig riktning för att söka efter Gunnbjarnasker (var dessa skär legat vet man nu inte längre). I stället fann Erik den Röde det land han benämnde Grönland (något som enligt "Islandingabók" skulle ha en positiv klang). År 985 eller 986 seglade 25 skepp mot Grönland med nybyggare. Av dessa nådde endast 14 fram. 11 antingen förläste eller drev tillbaka till Island. Den nordiska befolkningen kom snart att uppgå till 4-5 000 personer. Vid 1400-talets mitt eller något senare hade denna bosättning upphört att existera. Befolkningen hade fått kämpa mot eskimåer, hårt klimat och isolering. Sedan dröjde det ända till 1700-talet innan kolonisationen kom igång igen.

Frånsidan visar den gamla idrottsgrenen armkroksdragnig, "trækken-krog" - vilket nog närmast kan jämföras med den got-

ländska sk rövökronen. Överst kring kanten (i gotisk texturstil) KALALLIT NUNAAT. Motivet är ursprungligen tecknat av den norske missionären Hans Egede (1686-1758) omkring 1730. Egede anlände till Grönland 1721. Vid Godthaabfjorden anlade han ett handelsfaktori, Det Bergenske Compagnie, och den första missionsstationen. Med liv och lust gick Egede in för sin missionsverksamhet. Han inpräntade i grönländarna att de levde ett syndfullt liv. Det var endast ett som dög nu: den kristna tron. Om de vägrade döpa sig blev det prygel.

Motivet har tidigare använts av Grönlands Postväsende på ett frimärke 8 april 1976. Även denna gång var Jens Rosing inblandad (han har för övrigt tecknat flertalet grönländska frimärken sedan 1966).

Ian Wiséhn

Mitt i City

STOCKHOLM
SUNDSVALL

Med stor sortering av
Mynt • Sedlar
Medaljer
Frimärken • Vykort
Aktiebrev • Tillbehör

PEO Mynt
& Frimärken

08-21 12 10
060-11 15 40

FRÅGE-SPALTEN

Foto efter gipsavgjutning av medaljporträttet på kyrkklockan från Häverö, Uppland. ATA.

Ännu ett svar till Josef Hackl

I nr 7/1981 av Myntkontakt framställde J.H. en förfrågan om en Gustav II Adolfs-medalj med hög relief. I nr 9-10/1981 kunde jag berätta om att medaljen finns ingjuten i en kyrkklocka från 1630-talet från Kexholm eller Nyen.

Jag kan nu meddela att samma medalj även finns ingjuten i en klocka i Häverö kyrka i Uppland. Detta synes mig ännu mer tala för min tanke i nr 9-10/1981 ("snarare avsett för prydnadsändamål än som medaljavers").

NUF

Fråga: Vid föreningens senaste mynt- och medaljauktion förvärvade jag ett bronsexemplar av Svenska Akademiens minnespenning för 1970 över Birger Sjöberg. På randen är inslaget M J V BRONS 1970. Minnespenningen delas ut i silver. I brons lär den årliga minnespenningen ha präglats någon gång för över hundra år sedan. Men är det känt hos präglare eller samlare vilka årgångar som under senare tid har präglats i brons, och i vilka upplagor?

Gunvor Svensson Lundkvist

Svar:

Problemet har inte kunnat lösas av frågespaltens expertis. Våra undersökningar har varit ganska omfattande och vi skall i korthet redogöra för dem.

Ägare till medaljen var ett dödsbo, som försålde en hel del olika numismatiska objekt, som tillhört en för sex eller sju år sedan avliden medlem i Svenska Numismatiska Föreningen. Denne hade i varje fall yrkesmässigt inga som helst förbindelser med vare sig Myntverket eller Svenska Akademien. Hans son kände inte till att fadern skulle ha haft någon bekant som var anställd vid medaljtillverkningen. Svenska Akademien har vid förfrågan meddelat, att den inte beställt några exemplar i brons.

Hela Myntverkets personal – utom myntdirektören, som inte själv befattat eller befattat sig med detaljer beträffande medaljbeställningar – har bytts ut sedan 1970. Enligt dess arkiv ingick en order den 27 oktober 1970 (SA 204/205) på 125 exemplar i silver. Enligt präglingsavdelningens bok utfördes 130 medaljer i denna metall den 30 november samma år med silverrätgången 6,122 kg. Överexemplaren utgör leveranssexemplar (enligt förordning) till Kungl. Myntkabinetet och arkivexemplar för Myntverket. Om konstnärens exemplar togs av dessa eller av de 125 är oss icke bekant. Efter flyttningen 1974 har Myntverket i alla händelser bara ett arkivexemplar kvar.

Varför finns det då ett (eventuellt flera) exemplar i brons? Det kan tänkas, att man efter stamparnas härdning ville prova dessa ännu en gång (mycket vanligt) och valde att göra detta i den billigare bronzen. På så sätt fick man också reservexemplar som skulle kunna vara till hjälp, om någon av stamparna skulle brista under tillverkningen. Numera kan man utgå från en präglad medalj vid framställning av en ny stamp och slippa omvägen över ny reduktion, punsning etc. Men låt oss nöja oss med den förstnämnda anledningen – ett eller flera interna prov. Dessa har sedan kommit att slentrianmässigt märkas med randstämplarna och lagts undan. Hur de sedan kommit att gå förlorade kan ingen förklara – Myntverket har ingen försäljning av medaljer som beställts av akademier, statliga myndigheter, företag etc. Måhända har det skett i

samband med flyttningen 1974.

Till sist skall påpekas, att Kungl. Myntkabinettet *inte* har något leveransexemplar i brons. Om en beställning gjorts i denna metall, hade Myntverket haft skyldighet att leverera två arkivexemplar i samma metall till denna institution. Detta är en bestämmelse från 1749 (gulmedaljer lämnas dock i förgyllt silver) som ursprungligen var avfattad så, att ett exemplar gick till Kungl. Myntkabinettet, ett till riksbanken. Sedan riksbankens myntkabinett deponerats hos förstnämnda går bägge leveransexemplaren av årets mynt och medaljer till Kungl. Myntkabinettet.

LLI

Utställningsnytt

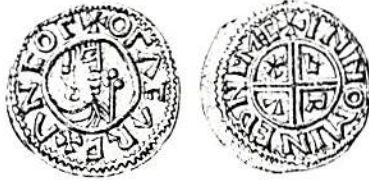
"1 000 år i Sverige – från asar till vasar" heter den utställning som öppnades i slutet av april i Historiska museet i Stockholm och som skall stå i flera år. Den vill i föremål, bild och text skildra utvecklingen i vårt land från vendeltiden fram till dess att Gustav Eriksson tog makten – från stamsamhälle till nationalstat. Man har också lagt vikt vid att försöka klargöra övergången från vikingatid till medeltid, ekonomiska och sociala förhållanden mm. För den numismatiskt intresserade kan konstateras, att några silverskatter är utställda (kompletterade av Kungl Myntkabinettet med en monter i dess lokaler i samma byggnad) samt att myntningen och myntningstekniken under 500 år (ca 1000–1500) belyses i en särskild avdelning.

Besökarna betalar en ganska hög entréavgift (15 kr) men i denna ingår också ett intresseväckande nummer av Historiska Nyheter (Medeltiden) med artiklar av bl a Erik Lönnroth, Åke Hyenstrand, Henrik Klackenborg, Ulf Sporrang och I Friberg, Nils Blomkvist, Helmer Gustavson, Göran Tegnér, Ann Catherine Bonnier, M Nockert och Lars O Lagerqvist; dessutom får man en katalog över utställningens föremål samt kan ta del av ett bildspel om medeltidens kyrkmålningar av Sören Hallgren. Trycksakerna kan beställas genom att man skriver till Museibutiken, Historiska Museet, Box 5405, 114 84 Stockholm.

LLI

Inskrifterna på Olof Skötkonungs mynt

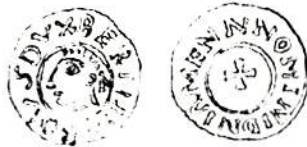
I föregående nummer av Myntkontakt besvarade Lars O Lagerqvist en läsarfråga om Olof Skötkonungs myntning i Sigtuna. I sitt svar tog han bl a upp inskriften IN NOMINE D(OMI)NI M C (LL 7 m. fl.), där M C tolkades som M(onetarius) G(odwine) = myntmästare Godwine (fig.

1

1). En annan tolkning av de två sista bokstäverna kan jag referera till här. I Cambridge träffade jag för ett antal år sedan Simon Keynes, som arbetade på en doktorsavhandling om urkunder från Æthelred II, och jag frågade honom då hur denna inskrift skulle kunna tolkas. Han föreslog då att den borde utläsas IN NOMINE D(OMI)NI M(UNDI) C(REATOR) = i Herrens namn, världens skapare. Han förklarade att detta var en fras som förekommer i texter från Æthelred II:s regering. Med denna tolkning skulle hela inskriften bilda en helhet, och man skulle inte behöva tolka den sista bokstaven C som en felskrivning för G.

Det kan också påpekas att snarlika religiösa inskrifter förekommer på tyska mynt som

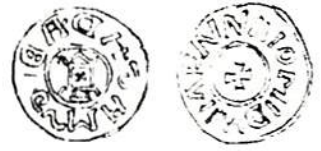
2

a) Lüneburg, hertig Bernhard I 973–1011, Dbg 585–589 (fig. 2).

3

b) Stade, greve Henrik den Gode 976–1016, Dbg 1608–1609 (fig. 3).

4

c) Magdeburg, anonym myntherre, Dbg 643–644 (fig. 4).

Samtliga har inskriften IN NOMINE D(OMI)NI AMEN, och de är troligen påverkade av varandra. Alla är präglade under (eller med början på) 990-talet, dvs de är samtida med Olofs motsvarande mynt. De återgår också helt eller delvis på Æthelred II:s typer.

Det kan också vara värt att notera att en annan irreguljär inskrift på Olofs mynt ZNELLING ME PROF(ECIT) = Snelling gjorde mig (LL 3, här fig. 5) också har sin motsvarighet på ett tyskt mynt

5

d) Stade, greve Henrik den Gode 976–1016, Dbg 1607, inskriften HROSA ME FEC(IT) (fig. 6).

6

Att försöka bestämma vilka av ovannämnda mynt som är de äldsta är svårt i nuvarande läge, men det är klart att tidsskillnaderna är mycket små, och eventuellt har de, trots likheterna, inte påverkats av varandra.

Kenneth Jonsson

Litteratur:

Dbg = Dannenberg, H.: Die deutschen Münzen der sächsischen und fränkischen Kaiserzeit, band I–IV, Berlin 1876–1905 (nytryck finns). LL = Lagerqvist, L.O.: Svenska mynt under vikingatid och medeltid samt gotländska mynt, Stockholm 1970.

RECENSIONER

Majvor Östergren, Gotländska fynd av solidi och denarer. En undersökning av fyndplatserna. Riksantikvarieämbetets Gotlandsundersökningar, Arkeologiska skrifter nr 1:1981, Stockholm 1981. IV + 67 sid. ISBN 91-7192-504-X. Kan även beställas direkt från författaren: Majvor Östergren, Massarve, Barlingbo, 621 78 Visby. 45 kr + porto.

Under de senaste åren har det utkommit flera böcker som behandlar fynden i Nordeuropa av romerska denarer och solidi under 100–500-talen e Kr. Tre är doktorsavhandlingar av Frands Herschend (Två studier i öländska guldfynd. I. Det myntade guld. II. Det omtytade guld. Uppsala 1980) resp Ola Kylberg (Vikt och värde. Arkeologiska studier i värdebestämning, betalningsmedel och metrologi under yngre järnålder. I. Helgö. II. Birka. Stockholm 1980) och Lennart Lind (Roman denarii found in Sweden. 2. Catalogue. Text. Stockholm 1981). Vad gäller den tredje är ännu så länge bara katalogdelen publicerad medan själva avhandlingen beräknas utkomma nästa år. De två första behandlar huvudsakligen hur mynten kan ha kommit till Sverige, och vilken roll de spelade där, men de gör det utan att närmare undersöka själva fyndomständigheterna. Detta behandlas desto grundligare i Majvor Östergrens nyutkomna bok som bygger på hennes trebetygsuppsats i arkeologi. "Att över huvudtaget dis-

kutera varför skatter har lagts ner, när man inte alls vet under vilka förhållanden eller var i terrängen de har påträffats, synes mig ganska meningslöst" påpekar Östergren i inledningen till boken. Det är för att reda ut den frågan som hon gjort en undersökning baserad på fynden från Gotland.

I den inledande genomgången om vad som tidigare har skrivits om denar- och solidifynden, och de olika teorier som då förts fram, får man en utmärkt belysning av de problem som forskningen har att ta ställning till. Det kan noteras att lösningarna är i stort sett lika många som antalet forskare i ämnet. Som Östergren noterar har ju också de många guld- och silverfynden fått stor uppmärksamhet och lockat till studier.

I ett kapitel behandlar hon problemen i samband med uppsparandet av de exakta fyndplatserna. I samband med sina besök på gårdarna fick hon också uppgifter om tidigare okända fynd som skingrats eller smälts ner.

Själva undersökningen baseras på

fyndplatserna, i den mån de gått att fastställa, för de sammanlagt 6 192 denarer och 270 solidi som hittats på Gotland och som finns sammanställda sist i boken i en katalog över de totalt ca 200 fynd som de ingår i.

De resultat som hon får fram visar att de gotländska fynden av denarer och solidi är boplatssfynd oberoende av om det gäller enstaka mynt eller stora skattfynd. Mycket tyder också på att mynten förvarats eller gömmts undan inne i själva husgrunderna. Dessa nya rön gör att man får börja ompröva många av de teorier som förts fram som förklaring till skattnedläggelsen och den förmodade ödeläggelsen av den sk stengrundsbebyggelsen. Hon ger tyvärr inte några egna tolkningsförslag men pekar på olika synpunkter för och emot de teorier som tidigare diskuterats i ämnet.

Östergrens bok kan tyckas behandla fyndomständigheterna på ett för lekmannen väl ingående sätt, men hon skriver på ett lättläst språk som skiljer sig en hel del från det vetenskapliga och torra språk som man är van vid att finna i vetenskapliga publikationer. Det gör att man även bör kunna ta sig igenom de "svårare" bitarna i boken utan för stora problem, och den kan varmt rekommenderas till alla som är intresserade av de gotländska silver- och guldfynden från romersk järnålder resp folkvandringstid.

KJ

Lars O Lagerqvist och Ernst Nathorst-Böös: MYNT, SEDLAR och MEDALJER. Ur numismatikens historia. Askild & Kärnekull, Stockholm 1981. 336 s, rikt ill i färg och svartvitt, omslag i färg. ISBN 91-7008-979-5. Ca-pris 215 kr inkl moms (inb).

De välkända och mycket produktiva numismatikerna Lars O Lagerqvist och Ernst Nathorst-Böös presenterade lagom till jul i fjol ett efterlängtat numismatiskt översiktsverk. Det ingår som tredje volym i Askild & Kärnekulls handboksserie. Författarna har kallat sin bok för MYNT, SEDLAR och MEDALJER med underrubriken *Ur numismatikens historia* och det skall genast sägas att denna bok fyller ett stort tomrum som rådde vad gäller en modern och aktuell numismatisk översikt på vårt språk. Numismatikens fascinerande och spännande huvudområden behandlas och naturligt nog ägnas lite större utrymme och intresse

åt de för den svenska läsekretsen mest näraliggande ämnena.

Volymen är indelad i fyra stora avdelningar: Den allmänna mynthistorien, Den svenska mynthistorien, Medaljer samt slutligen en avdelning under den samlande rubriken Mer om numismatik, där ämnen som numismatisk lärdomshistoria, numismatisk litteratur, hur man samlar mynt, att samla sedlar, vad mynt har att berätta, förfalskningar m m behandlas. Boken vänder sig i första hand till samlarna och de allmänt numismatiskt intresserade. För de specialintresserade rekommenderas varmt den utomordentliga förteckningen som mycket över-

skådligt täcker den viktigast numismatiska litteraturen världen över.

Den första delen behandlar alltså den allmänna mynthistorien och börjar med de primitiva betalningsmedlen följt av de grekiska mynten och därefter de romerska mynten och slutligen beskrivs medeltidens och den nya tidens mynt. Avdelningen medeltid och den nya tiden inleds med en allmän översikt och sedan följer de enskilda ländernas mynthistoria land för land. Riktigt nog får de stora kulturländerna störst utrymme men det nödvändiga urvalet och begränsningarna känns hela tiden riktiga. Man imponeras av författarnas förmåga att på ett begränsat utrymme sakligt och ingående förmedla så mycken information ur det ofantliga material som den allmänna mynthistorien bjuder.

Den svenska mynthistorien ägnas

en tredjedel av volymen och här tages inte bara mynten upp utan även polletter, sedlar, spelpenningar, myntvågar och myntvikter behandlas förtjänstfullt. De svenska besittningsmynten får en egen avdelning och beskrivs myntort för myntort.

Efter att ha läst denna centrala del av boken är rec övertygad om att detta är den utan tvekan bästa samlade framställning över den svenska mynthistorien som finns att tillgå för närvarande.

Den tredje huvudavdelningen är den om medaljer med underrubrikerna: de första medaljerna, svenska medaljer, medaljer i dag, ordnar och belöningstecken samt mynt- och medaljtillverkningens teknik.

Denna exposé över medaljer är ett litet mästerstycke som torde inspirera till ökat intresse för och samlande av dessa ofta mycket vackra konstföremål.

Som fjärde och avslutande avdelning har som ovan nämnts författarna sammanställt en grupp ämnen under rubriken *Mer om numismatik* där en rad väsentliga frågor belyses och diskuteras. Samlarna får här mängder av råd, varningar och upplysningar om litteratur, hur man samlar mynt, kvalitetssättning, hur man samlar sedlar, förfälsknings-, mynthandlare både i Sverige och utomlands, föreningar, mynt som investering och mycket annat. En värderingslista över de mynt som är avbildade i boken avslutar denna avdelning, sammanställd av en känd mynthandlare.

Ett bestående intryck efter att ha haft MYNT, SEDLAR och MEDALJER som sällskap en tid är att man gjort en skön och upplevelserik resa i tid och rum i numismatikens värld. Mängder av intressanta hän-

delser ur världshistorien med numismatisk anknytning har spelats upp och här skall bara nämnas några få exempel ur den flod av episoder som läsaren undfågnas med. Roande är t ex att vid läsning av Italiens mynthistoria få stifta bekantskap med den 1605 grundade banken "Den helige andes bank i Rom". När man läser om Ungern och dess myntväsende får man veta att det var där och inte Tyskland, om någon trodde det, som världshistoriens hittills värsta inflation förekommit. År 1946 utgavs nämligen i Ungern sedlar med det nästan ofattbara beloppet 2 miljarder trillioner (ett tal med 28 nollor) pengö. En annan intressant upplysning är att det första land i Europa som införde decimalsystemet är Ryssland under den framsynte Peter den store i början av 1700-talet. Vad gäller de monetära förhållandena i Kina får man bl a veta att guldmynt inte präglades förrän i modern tid pga att guld inte fick cirkulera utan det skulle erbjudas kejsaren.

Om de sk "maundy money" berättas i avsnittet rörande England. Historien med dessa mynt (4, 3, 2 och 1 penny) som präglas speciellt för att vid en årlig ceremoni på skärtorsdagen i Westminster Abbey av den regerande monarken utdelas till de fattiga är en nöjsam läsning.

Lagerqvist med medeltid och medaljer som specialområde och Nathorst-Böös med sedlar, litteratur, spelpenningar och polletter som specialgebit kompletterar varandra utmärkt. Framställningen flyter lätt och det numismatiska stoffet sätts hela tiden naturligt in i sitt historiska sammanhang och författarnas omfattande kunskaper i världshistorien är en garant för detta. Författarna är båda professionella numismatiker

med en lidelsefullt förhållande till ämnet vilket tydligt kommer till uttryck genom hela boken. De har givit sig i kast med något verkligt svårt nämligen att populärt men korrekt framställa ett komplicerat mångfacetterat ämne som till yttermera visso spänner över 2 500 år och över alla kulturländer. Det är verkligen en prestation att så lätt och elegant ha löst sin uppgift att bibringa läsaren denna oerhörda faktamängd utan att det trötter. Illustrationerna som väl följer den spänstiga och lödiga texten är mycket omsorgsfullt utvalda och kvaliteten av yppersta klass. Speciellt de 8 färgplanscherna är mycket tilltalande. Rent tekniskt är boken utomordentligt välgjord med behagligt papper, proper layout och bra tryck. Man kan bara gratulera den svenska publiken till att ha fått ett så förstklassigt verk som detta.

Finns det då inget att anmärka på dessa späckade 336 sidor? Nej egentligen inte, det enda man kan anmärka på är några oväsentliga korrekturfel och att i något eller några fall inte text och bild överensstämmer (färgplansch 2 mynt nr 7 är en 1/2 mark och inte en 1 mark).

Till sist måste man uppmana alla myntsamlare och numismatiskt intresserade att ofördröjligen införskaffa denna bok och njuta av de läsoplevelser den ger i så rikt mått.

Den bör också vara en given bok för landets alla klubbar och föreningar med numismatisk inriktning att användas som uppslagsbok och informationskälla för medlemmarna.

Bättre PR-bok för numismatiken finns inte!

Torbjörn Sundquist

Tusen år på Kyrkudden. Leksands kyrka, arkeologi och byggnadshistoria, utgiven av Leksands församling. Red: Birgitta Dandanell. Dalarnas fornminnes- och hembygdsförbunds skrifter 25. Falun 1982. ISBN 91-85378-45-3. 178 s., rikt ill.

Anledningen till att detta vackra arbete utgivits är den grundliga inre restaurering, som kyrkan undergått och som avslutades 1971. Den arkeologiska undersökningen leddes av docent Inga Serning, den byggnadshistoriska av avdelningsdirek-

tör Åke Nisbeth vid riksantikvarieämbetet. Den nuvarande kyrkans äldsta delar är sannolikt från början av 1300-talet, men den har tydligen haft två föregångare, den tidigare av trä (arbeten under kyrkans golv 1909-43 har inte dokumenterats ordentligt, varför tolkningarna blir osäkra).

De arkeologiska undersökningarna har bl a gällt gravar, varav de äldsta går tillbaka till vikingatiden, dvs innan kyrkan byggdes. Av särskilt intresse för oss i denna tidskrift är givetvis myntfynden. Även om en

svensk kyrka är byggd under tidig medeltid påträffas nästan aldrig mynt, som är äldre än 1100-talets senare del. Så är inte fallet här. De äldsta, starkt skadade begravningarna var brandgravar och bland dem låg ett mynt från Ethelred II (CRVX 991-997). En mängd smycken, pärlor m m ingår också i de äldsta utgrävningsfynden. Även den äldsta medeltidens säkert kristna kvinnogravar (obrända) är rika på föremål. Ytterst intressanta textilfynd har också gjorts.

Mynten behandlas av Kenneth

FÖRENINGAR

Jonsson på s 159–164. De består, som antytts av rec., av två skilda grupper: de vikingatida och de som hör hemma i vikingatid/nyare tid. De senare är blott 11 till antalet (de kommer ju från en mindre del av kyrkan) och dateras ca 1200–1700 (det äldsta gotländskt av LL grupp XX), vilket får anses normalt. Ovanliga är som sagt de vikingatida – men här rör det sig om gravfynd, alla utom det ovannämnda från Ethelred II har varit burna (de är genomborrade). I grav 222 låg ej mindre än 11 mynt, varav ett svenskt (Olof skötkonung, LL 14), de övriga anglosaxiska (4), tyska (5) och irländskt (1). De kan ha utgjort ett halsband. Till slutet av vikingatiden hör en norsk penning från Olav Kyrre (1067–93).

De vikingatida mynten är också publicerad i den för två år sedan utkomna volymen *Dalarna* av Corpus nummorum saeculorum IX–XI qui in Suecia reperti sunt.

Det är beklagligt, att en volym som tagit så många år att publicera, skall innehålla så pass många feltryck och andra onöjaktigheter. Bilden med mynt på s 161 är sålunda uppochner och felnummerad. Men en vacker och läsvärd bok är det!

LLT

Visste DU?

– att den i Norge 1974 utgivna festskriften *Hyllest og Triumf fra antikken til vår tid* till professorn i konsthistoria Per Palme innehåller en artikel av Magne Malmanger, betitlad *Triumfator og Fredsbringer – noen medaljer av Pisanello*, som ingående behandlar symboliken i Pisanellos medaljer över konung Alfonso V av Aragonien.

– att *Västmanlands Fornminnesförening*s Årsskrift XXI (1933) innehåller den av Erik Person (Gamby) författade artikeln *Västerås som myntort*.

– att den store samlaren och donatorn Herman Fritiof Antell var generös mot även vårt Nordiska Museum och att detta efter hans bortgång gav ut en särskild minnesteckning över sin "frikostige donator", författad av Felix Lindberg ("Utgifven med anledning af Skansens värfest" – "Säljes till förmån för Nordiska Museet").

N U F

ESKILSTUNA NUMISMATISKA FÖRENING sammanträder i Rinnanskolan. Höstprogram meddelas senare.

FAGERSTABYGDENS MYNTKLUBB sammanträder första helgfria måndagen i varje månad på AB Västanfors Industrierts matsal, S Linjan, Fagersta. Upplysningar tel 0223/116 71 e kl 17.00 och 0223/172 18 kl 08.30–16.00.

FINSÅNGS MYNTKLUBB sammanträder sista torsdagen i varje månad på Sparbanken Östergötland, Bergslagsvägen 4, Finspång. Upplysningar tel 0122/103 89 el 161 20.

GÖTEBORGS NUMISMATISKA FÖRENING Lokal: Traktören, Köpmansgatan, Göteborg. Kl 19.00. Mötesdagar är 13/9, 11/10, 8/11 (årsmöte) och 13/12. Våren 1983 är 17/1, 14/2, 14/3, 11/4 och 9/5 fastställda.

KALMAR MYNTKLUBB har möten första helgfria måndagen i varje månad (utom juli och augusti) kl 19.00 i SE-banken, Storgatan 17, Kalmar. Upplysningar tel 0480/135 61, 115 84. Auktioner varje gång.

KATRINEHOLMS MYNTKLUBB har möten första helgfria onsdagen i varje månad på restaurang Storstugan, Stortorget 1, Katrineholm. Upplysningar tel 0150/210 45 el 151 00.

KRISTIANSTADSORTENS NUMISMATISKA FÖRENING har möten med auktion på Hemgården, Norretullsvägen 9, Kristianstad, den 20/8, 17/9 1/10, 22/10, 19/11, 17/12.

MYNTKLUBBEN NICOPIA har möten andra måndagen i varje månad på Pensionärsgården, V Trädgårdsgatan 57, Nyköping. Upplysningar tel 0155/134 29, 671 54, 128 41. Fastställda dagar: 13/9, 11/10, 8/11 och 13/12.

MYNTSAMLARKLUBBEN GOTEN, Visby, har möten kl 19.30. Upplysningar tel 0498/645 24. Fastställda dagar: 30/9 (Solhem), 28/10 (Slite Hotell), 25/11 (Solhem), 29/12 (julfest Solhem), 27/1 (Solhem, årsmöte).

NUMISMATISKA FÖRENINGEN ÖRESUND, Helsingborg har möten första helgfria onsdagen varje månad på Borgen, Karl Krooks gata 17, Helsingborg, dvs 1/9, 6/10, 3/11 och 1/12. Upplysningar tel 042/13 33 40.

SAMLARKLUBBEN NUMIS, Skellefteå har möten första torsdagen i varje månad i NV-huset, konferensrummet. Upplysningar tel 0910/186 80.

SANDVIKEN-GÄVLE MYNTKLUBB håller möten första onsdagen i varje månad under höst- och vårsäsongen i Valbo kommunalhus, kl 19.00. SIGTUNA MYNTKLUBB har KLUBBAFTON på Drakgården den 11/8, 8/9, 16/10 offentlig auktion, 10/11, 11/12 julutflykt.

SKARABORGS NUMISMATISKA FÖRENING, SKÖVDE. Tel 0500/802 44 har sin traditionella myntmässa på rest. Xenia, Skövde, 13–14/11. Där hålls samlarträffar kl. 16 den 19/9, 17/10 och 12/12.

SKÅNES NUMISMATISKA FÖRENING har möte med auktion den 30/9, 28/10 och 25/11 kl 19.30 med visning från kl 18.30, i IOGT:s lokal, Englebretksgatan 20, Malmö. Julfest hålles den 11/12. Lokal ej bestämd. Klubblokalen Kungsgatan 38A, Malmö håller öppet varje tisdag kl 19–21 under september–maj.

SÖDRA DALARNAS MYNTKLUBB sammanträder första torsd. efter den 15 i varje månad kl. 18.30 i Rembostugan, Hedemora, med början 19/8. Ring gärna Mikael Eriksson, Hedemora, 0225/128 65.

TÄLJE MYNTKLUBB, Södertälje, håller möten torsd, kl. 19 i Wendelas rum, Luna, den 9/9, 14/10, 11/11. Upplysningar tel 0755/185 68.

UPPSALA MYNTKLUBB har möten kl 19.30 på Skandia, Drottningg. 1A, den 14/9 (auktion), 12/10 (föredrag), 9/11 (auktion) och 7/12 (julfest). Upplysningar tel. 018/11 50 00 el. 12 80 10.

VETLANDA NUMISMATISKA FÖRENING har möten med auktion på IOGT logen Standard, Tomasgatan 34, Vetlanda den 27/8, 24/9, 29/10, 26/11. Upplysningar tel 0383/158 35 kl 07.00–08.00.

VILLSTADORTENS MYNTKLUBB, Smålandsstenar, sammanträder i sparbankens lokal 13/9, 11/10, 18/11, 13/12 och 1983 den 10/1, 14/2, 14/3, 11/4 och 9/5. Föredrag o dyl följs av auktion. Upplysningar tel. 0345/112 95.

VÄRENDIS NUMISMATISKA FÖRENING, Växjö. Sammanträden följs da av auktion på rest. Munken kl 19.20 den 24/8, 15/9, 13/10, 10/11 och 7/12.

ÖREBRO NUMISMATISKA FÖRENING har i regel möten sista onsdagen i varje månad utom under sommaren. Lokal: Museets föreläsningssal. Upplysningar: 019/18 86 00 eller 13 50 61.

AUKTIONER

Okt 7. AB Stockholms Auktionsverk
 Okt 9-10. B Ahlström Myntauktioner KB, Stockholm
 Nov 13. Hirsch Mynthandel AB
 Nov 25. AB Stockholms Auktionsverk
 Nov 25-26. Svenska Numismatiska Föreningen (endast medlemmar)
 Nov 27. Svea Mynt & Frimärkshandel AB

Utländska auktioner:

Sept 7-10. Dorotheum, Wien
 Sept 10-11. Kricheldorf, Stuttgart
 Sept 21-22. Glendining, London
 Sept 24-25. Müller, Solingen
 Sept 27-28. Superior Comp, Inc, Beverly Hills (USA)
 Sept 30.-Okt 2 Tempelhofer Münzenhaus, Senger, Berlin
 Okt 1-2. Kagin's Numismatic Auctions, Des Moines (USA)
 Okt 2. Oslo Mynthandel, Oslo
 Okt 5-8. Dorotheum, Wien
 Okt 6. Schweizerischer Bankverein, Basel
 Okt 8-9. Hornung, Köpenhamn
 Okt 9. Mynthandel Holmasto, Helsingfors, på rest. Adlon kl. 10 f.m. Tel. (90)643172
 Okt 11-12. Vecchi, London
 Okt 12-14. Dr Busso Peus Nachf, Frankfurt
 Okt 13. Spink & Son, London
 Okt 16. Frank KG, Nürnberg
 Okt 18-19. Baldwin, London
 Okt 20-21. Bank Leu, Zürich
 Okt 25-26. Kricheldorf, Stuttgart
 Okt 27-29. Baden Württembergische Bank, Stuttgart
 Okt 28-30. Münzkontor, Frankfurt
 Nov 9-10. Kress, München
 Nov 10-12. Münz Zentrum, Köln
 Nov 15-16. Spink & Son, Zürich
 Nov 18-19. Sternberg, Zürich
 Nov 24-25. Spink & Son, London
 Nov 24-26. Schenk-Behrens, Essen
 Nov 30. Dorotheum, Wien
 Dec 6-9. Kurpfälzische Münzhandlung, Mannheim
 Dec 11-13. Steve Ivy, Inc. Dalles (USA)

**SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGENS
 MEDLEMSNÅL
 kan rekvideras från kansliet!
 Pris: 18 kr + porto**

Asia

Coins
 Amulettes
 Opium-weights
 Primitiv-money
 Banknotes
 Tokens

BC 1200 - AD 1980

Monika Staack

Post.: 410367
 D-1000 Berlin 41
 Members: ANA, GIG, PNAS, INS

Vårens auktioner

Av Anders Frösell

Nu är det dags för höstens möten och auktioner; trots detta kommer här sent omsider en rapport över vårens aktiviteter.

Budgivningen har liksom tidigare präglats av en försiktighet beträffande dyrare objekt och mynt i lägre kvalitet och det är i dag mer av auktion över auktionerna jämfört med tidigare, då det mest var ren försäljning till penningplacerare. Även antalet besökare verkar ha ökat, i alla fall på Ahlströms auktion.

Men vi börjar med P Österlunds marsauktion i Borås som hade ett varierande material. Många av riksdalermynten återropades, vilket nog berodde på för högt satta utropspriser.

Här ett axplock:

Nr	Valör	År	Kval	Pris
21	1/2 daler	1592	1/1+	åter
56	4 taler	1633	1+/01	12000
69	1 öre	1650	01	2900
146	1 ösm	1715	1+/01	12000
177	1 rd	1719	1+/01	åter
191	4 mark	1737	01/0	9000

MÄSSOR

- 12.9 Göppingen, tel (07021) 558 85
 12.9 Rain a/ Lech, tel (09002) 20 71
 19.9 Biberach, tel (07351) 727 73
 26.9 Wiesbaden, tel (06121) 42 32 07
 3.10 Köpenhamn. Amagerlands Numismatiska förening
 3.10 Gemünd, tel (06557) 72 22
 3.10 Karlsruhe, tel (0721) 40 14 14
 3/4.10 Christiania-Messen. Oslo
 9.10 NL-Beekse Bergen, tel (013) 43 23 92
 17.10 Weingarten, tel (0751) 1 62 55
 24.10 Pirmasens, tel (06333) 57 90
 24.10 Augsburg, tel (0821) 3 79 30
 31.10 Mannheim, tel (0721) 5 12 52
 7.11 Ulm, tel (0731) 2 18 87
 7.11 Darmstadt, tel (06151) 2 81 72 13
 7.11 Straubing, tel (09421) 1 22 06
 17.11 Mönchengladbach, tel (02434) 8 12 15
 21.11 Ludwigsburg
 27.11 NL-Beekse Bergen, tel (013) 43 23 92
 28.11 Hannover, tel (0511) 1 43 83

219	1 ösm	1737	01/0	åter	245	10 duk 1644 Riga	01	156 000
297	1/2 skill	1804	1(?)	1050	257	KXG mark u å	1/1+	åter
330	1/4 skill	1825	1+	2 700	282	1/2 ökm 1663	1+01	1 500
400	50 öre	1880	01	2 000	320	1 dsm IUPITLR	01	4 000
599	Gimo näverpollett 1+			475	337	Ulr 2 dsm 1720	01/0	7 600
650	5 kr	Borås 1894		1 650	360	1 dsm 46 Lj dal	1+/01	6 000
					451	1/4 sk 1806	1+	1 750
					458	S:t Bart 1797	1	900
					465	" 1834 rengj	1+	750
					511	1/2 sk 1824	01/0	950
					636	10 öre 1862	01	åter
					704	2 kr 1890	01/0	8 600
					1 025	5 öre prov 1919	01	åter
					1 111	1 runst 1834 mak	1+	160
					1 134	10 kr 1879 Håls	01/0	2 300
					1 170	förordn 1625 skad	1+	700
					1 246	Volontis: Kopparmynt		600
					1 248	De europeiska mynt...		150
					1 735	2 taler Brauschweig		
						Lüneburg 1664	1+/01	6 300
					1 763	Rysk 10-kop plåt 1726		
						Katarina II repor	1+	13 500
					1 900	Utrecht rosenob	01/0	12 000

Nr 21 har tidigare tillhört S Svenssons samling och nr 56, GIIA:s begravningsmynt från Wolgast, exkursion Faruks samling. Priset på Karl XII:s 1 öre sm kan tyckas vara litet högt med tanke på vad C R Berch skrev om detta då han själv skänkte det till Kungl Myntkabinettet den 23 nov 1747: "kopparring till ett öre silfvermynts värde, tillämnat kung Carl XII men blef aldrig gångbart"; på ett annat ställe skriver han vid samma tillfälle "projecterad kopparring till ett öre silfvermynt" och nämner att "stämplarna finnas i Avesta". Nr 330 var en präglings på ett större mynt, 1 skilling 1825. Ytterligare kuriosas var nr 400 med åtsidan incusum av en annan 50-örings fransida i stället för monogram.

Ahlströms vårauktion var som vanligt omfattande och vi nämner följande mynt:

68	Olov Skötikonung	01	10 500
78	LLt 23:1	1/1+	4 100
92	" 29:5a	01	1 550
114	" 33:2c	ksk 1	190
123	" 2d örtug 1478	1+	3 000
136	daler 1535 repor	1+	31 000
138	mark 1557	01	7 800
150	2 öre kl 1556	1+/01	22 000
152	1/2 daler 1568	1+	33 000
170	daler 1594	1+/01	åter
217	2 duk 1632 Mainz	1+	41 000

Olov Skötikonungs Sigunapening med Leofman (nr 68) som myntmästare är ju den vanligaste av alla Olovs varianter och just denna är ofta av hög kvalitet.

Nr 77 med Birger Magnussons egen initialbokstav hör inte till de vanligaste medeltidsmynten, dessutom kvalitativt ovanligt bra för hans mynt. Nr 92, brakteaten med n mellan två kronor från Magnus Erikssons svensk-norska myntning, kan möjligen symbolisera de två länderna. Att jag här tar upp nr 114, stort S krönt med *liten* krona från 1400-talets början, beror på att de vanligaste penningarna från sen-

medeltiden är just de med krönt S och *stor* krona från Albrekts regering på 1370-talet, men de sena med *liten* krona är alla ovanliga och speciellt dessa med stort S som jag endast har noterat på Wedbergs auktion 1912, S Svensson 1966 (i båda fallen köpta till Antellska samlingarna), därefter denna som även var med på Ahlströms 14:e auktion.

De följande fyra mynten hoppar jag här över, då de hade bra presentation i katalogen, men det överraskar mig lite att ingen ville ha Karl X Gustavs svåra mynttyp 1-marken till sin samling. Nr 320, det felstavade nödmynnet, och nr 451, 1/4 skill präglad på 1/6 riksdaler 1805, var kuriosa som vandrade till andra sidan Atlanten. Ovanligt på auktion var också att se så många kontramarkerade mynt från S:t Barthelemy, hela 10 stycken, säljas. För övrigt den sista av våra besittningar som hade egen myntning (1834).

På kuriosasidan har jag även medtagit nr 1111: anvisningen, eller checken som vi i dag säger, på den låga valören 1 runstycke banko (1/12 sk bco).

Nr 1170 var vår första tryckta förordning om kopparmyntprägling, utfärdad i Stockholm den 9 juni. Av böcker gick avhandlingen om "Kopparmynten i Sverige" förvånansvärt högt medan den bok som avbildar en stor del av världens mynt med skrot, korn och kurs gick förvånansvärt billigt med tanke på de fina avbildningarna. Den finns även i en tysk originalutgåva, då med några ytterligare planscher.

Tilläggs bör att till de klubbade priserna på Ahlströms auktion skall, liksom på Stockholms auktionsverks och Hirschs auktioner, läggas en köparprovision på 10%. Auktionsverket begränsar dock provisionen både för köpare och säljare vid högre summer.

Några nummer ur Hirschauktionen, Å Grenholms samling:

3	GIIA av J C Hedlinger	475
38	C R Berch SNF 1875	300
57	G E Klemming SNF 1888	160
187	V v Heidenstam av	
	C Milles (gjuten)	825
188	Dito men präglad	275
190	Bergsl järnv dito	150
203	Grevinnan Douglas i elfenben av S Nilsson	210
248	Malmöhus av Skånes NF	70
273	Sv Bokhandelsmedhj föreningen, gjuten, Edvin Ohrström	475

I aprilnumret av MYNTKONTAKT skriver signaturen LLt om *Medalj över Görtz* och nämner, att idén till utgivning av mynttecken "som senare forskning påvisat inte var den mäktige ministrarnas" osv och uttrycker i ett PS den förhoppningen, att notisförfattaren kommer att känna, att han ändock gjort någon nytta, om mynt- och medaljsamlaren för framtiden förstått följande: Görtz var *inte* nödmyntens upphovsman.

Min avsikt är inte att skärskåda bevisföringen utan att komma med ett litet strå till stacken.

Carl von Linné har i *Nemesis Divina*, tillägnad sonen, skrivit följande dedikation: "Jag hade ej nämnt namnen, utan gierna skont dem, men måste att göra dig öfvertygad om sanningen. Hålt desse hemlige som ögat och hiertat." Det gjorde sonen, som överlevde sin far med fem år. Även boutredningsmannen respekterade Linnés sista vilja. Först år 1845 erbjöds Uppsala Universitetsbibliotek att förvärva Linnés anteckningar. Bland många omnämnda förekommer även Görtz. Jag citerar.

Giörts.

Giörs [skilda stavningar], baron, kong Carl XII:s favorit. Alt kongens krig tillskrefs Giörsen, som kongen var helig. Mynteteken tillskrefwas Giörtsen, fast Pohlheim [Polhem] kom upp med dem."

LLt beskriver, hur Görtz i januari 1719 ställs inför en särskild kommission anklagad för en mängd brott.

Carl von Linné skriver: "Kongen stupar, alt folkets raseri stannar på Giörtz, en måste dö för folket. Commission sättes öfwer Giörtz... præsiderar. Assessorer flere. Feman accusator [åklagare]. Feman anklagar Giörtz såsom den som swärtat kongens tromän hos sin krönta, äfwen en landshöfdinge att wara trög i execution. Producerar brefwet, fast Feman det ej läsit. Giörtz beder Feman läsa up det, där han klagar, att den landshöfdingen woro sen med recreutering, borde sättas till annor dienst och i hans ställe Feman, som var en vigilant [vaken] man. När Feman det hörde, gjorde det honom ondt att anklagat sin wän. Giörtz (jure an injuria) [med rätt eller orätt] mister hufwudet."

NYBÖRJARSIDAN

Synpunkter kring kvalitetsbedömning av mynt

Av Torbjörn Lind

Kunskap, intresse och känsla är avgörande faktorer och behövs vid en riktig (accepterad) kvalitetsbedömning.

Inom mynthandeln förekommer ojämheter i kvalitetssättning av mynt med till synes samma förslitningsgrad. Detta kan dels bero på skillnader i numismatiska kunskaper hos de olika personer som bedömer mynten, dels att några tillåter sig att tumma på kvalitetskraven vid granskningen.

Genom en seriös kvalitetssättning bygger en mynthandlare upp ett förtroende hos sina kunder.

Det är viktigt att klassningen är samstämmig i marknaden, dels med tanke på höga prisskillnader mellan kvalitetsklasser, dels med hänsyn till att en oerfaren köpare förhoppningsvis skall kunna förlita sig på en säljares kvalitetssättning.

Är Du osäker, klassa då hellre för lågt än för högt! Kontrollera med andra opartiska personer om Du känner Dig osäker inför ett köp! Reklamera om ett objekt ej håller vad det utlovar.

Vad är avgörande faktorer vid inköp av ett specifikt objekt?

- känslan
- kvaliteten
- priset
- sällsyntheten

Klasser: 0, 01/0, 01, 1+/01, 1+ 1/1+, 1, 1?/1, 1?, 2 eller i Svenska Numismatiska Föreningens skala 10-0

Klassättningen avser normalt slitaget. Mynt som har yttre påverkan såsom kantslag, slag, repor, svarta oxidfläckar, är putsade eller felaktigt rengjorda kan visserligen inrymmas i någon av ovannämnda klasser

- men bör alltid åtföljas av en kommentar vid försäljning.

Mynt av klassen UNC (0) kan vara svagt eller väl utpräglade, ha matt eller blank botten av olika styrka. Slutsteget är här Proof - Noll, spegelglans.

Ett mynt kan vara fritt från yttre åverkan men ha defekter som härstammar från präglingen (snedcentrerat, förskjutet åt- och frånsida, ojämheter) eller ha fel som härstammar från metallplåten. Dessa svagheter påpekas inte alltid vid försäljning varför köparen själv bör vara observant.

Äldre mynt tilläts i vissa fall ha större grad av anmärkingar än ett motsvarande modernt för att hamna i samma klass (jfr skillnader i olika präglingsmetoder).

Mycket sällsynta objekt har en tendens att bli bedömda för högt (1/4-1/2 klass i vissa fall).

För att en sedel skall bli klassad som UNC (0) krävs att den ej är smutsig, blekt eller bankräknad, ej heller fått hörnskada eller annan smärre stukning. Se vidare MYNTKONTAKT/SNT 1981 nr 4-5, s 86-87.

Hur lär man sig att klassa ett mynt korrekt? Det hänger samman med erfarenhet, känsla och ärlighet.

Ett mynts kvalitet kan försämrats dels genom bristande intresse och okunnighet hos den person som äger objektet, dels genom olämplig hantering av myntet under olika tids-skeden, t ex putsning vid ett arvs-skifte, förvaring i påse med andra mynt o dyl.

En nyutkommen dansk bok om kvalitetssättning recenserades i förra numret.

Linné med sin *Nemesis-åskådning* avslutar fallet Görtz med följande ord:

"Praeses commissionis dör samma riksdag. Feman paralyticus evadit ore distorto [undkom slaggröd

med munnen på sned]. Assessores alla inom ett åhr olycklige, bland dem en den lustigasta dör av melancholie."

Per Österlund

AUKTION 26

9-10 oktober 1982
Operakällaren Stockholm
Sammanlagt ca 2 000 nummer varav:

Gunnar Ekströms samling del VII bl. a.

Albrekt av Mecklenburg, örtug **RRR**
Johan III, daler 1592 **R**
3 mark 1590 **R**
Hertig Karl, daler 1594 **R**
Gustav II Adolf, Nyköping, öre 1627 **RRRR**
Pommern? dukat 1632 **R**
Weimar? taler 1631 **RR**
Kristina, riksdaler 1633. **RR**
Riga, dukat 1646 **R**
Riga, taler 1639 **R**, 1645 **RR**,
1646 **R**
Mainz, dukat u.å. **RRRR**
Karl XI, dukat 1671 **RRRR**
Riga, 2 dukat 1667 **R**
1/2 taler 1668 **RRR**
Bremen & Verden, taler 1692 **R**
Karl XII, dukat 1708, 1714
Riga, dukat 1707 **R**
Fredrik I, dukat 1744
25 provmynt från Karl XIV Johan & Oskar I
Oskar II:s mynt i toppkvalitet

Vidare från andra inlämnare:

Utländska mynt som cirkulerat i Sverige
Sverige med besittningar bl. a.:
Olof Skötkonung **R** (2 ex.)

Knut Eriksson **R** (3 ex.)
Sten Sture d. y. örtug 1512 **RRRR**
Karl IX, 20 mark 1611 **RR**
Gustav II Adolf, 10 mark (kl) 1626 **RR**
Kreuzer 1632 (3 ex.)
Augsburg, 2 dukat 1632 **R**
Erfurt, 2 taler 1631 **RRRR**
Ulrika Eleonora, 4 mark 1720 **R**
Adolf Fredrik, Pommern, 1/12 taler 1763
präglad i guld **RRRR**
Gustav III, 5 kopek 1787
Gustav IV Adolf, St Barthelemy, 10 ex.
Karl XV, ett stort antal guld-, silver- och bronsmynt
Vidare ett stort antal vackra äldre och yngre kopparmynt, dessutom många vackra ex. från Oskar II och Gustav V.
Sedlar
Medaljer bl. a. Gustav II Adolf, emaljerad i guld
Ordnar bl. a. Serafimer
Danmark
Norge
Antika mynt
Utländska guld-, silver- och kopparmynt

Den rikt illustrerade auktionskatalogen utkommer i början av september och erhålles enklast genom insättande av kr 25:- på postgiro 3003-1.

B. AHLSTRÖM MYNTHANDEL AB

Kungsgatan 28-30
Box 7662, S-103 94 STOCKHOLM
Tel. 08-14 02 20, 10 10 10 Telex. 17166 Numisma

AUKTION 13

27 NOVEMBER 1982
OPERATERRASSEN
– STOCKHOLM –

SVEA SÄLJER FÖR INLÄMNARES RÄKNING

Svenska mynt med besittningar
Danmark, Norge, utländska mynt
Guldmynt från hela världen
Antika grekiska och romerska mynt
Sedlar och medaljer

Den illustrerade katalogen
erhålls enklast mot insättning
av 25:- på pg 859665-2

SVEA

MYNT & FRIMÄRKS AUKTIONER AB

Vid besök: Stureplan 4, Stockholm

Box 5358 · 10246 Stockholm

Telefon vx 08/14 46 40

